

קונטרס

הבינוני

פרשת
בלק
תשפ"א

שנה ג' חוברת ל"ט

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטי"א
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטי"א

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים

מדור אמונה ובטחון שיעור ק"ה

איזה מחלקי התשובה מעכב את הבטחון

כיון שהביא נפשו במי הדעת - טהור | בלי שום ספק וספק ספיקא | יעיד עליו יודע תעלומות | ככלב שב על קיאו | שלושה חילוקי כפרה | שלושה חלקי התשובה | הריחוק והקירוב | ועתה מה ה' שואל מעמך | ובא בכל אות נפשו | בטחון נובעת מהקירבה | תיכף לחרטה בטחון | יסורין מכפרין | חביבין עלי יסורין | יסורים חביבים ונעימים | החלק השלישי – שינוי דרכיו | הכל תלוי בכוונה בשעת תשובה | שינוי הדרכים הוא אומנות | ויתמכר לעשות הרע | אי-אפשר להשתנות על ידי החלטה לבד | תוכחת מוסר

יום שני פרשת בלק – י"א תמוז ה'תשפ"א

קדושת הבית היהודי תלויה בהרגלים של נתינה

ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים | וישת אל המדבר פניו | אדם – אדמה לעליון | זכו שכינה שרויה ביניהם | הוראתו של ה'סטייפלער' לאברך בר אוריין | ראה שאין פיותיהם מכוונים זה כנגד זה | נתינה שלא על מנת לקבל | העזרה בבית כחלק מעבודת האדם | אדם שאין לו אשה כיצד? | בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע | אין אנחנו מספיקים להודות | חסד לאומים חטאת | קבלה שהיא נתינה | עצה להצלחה בתורה

יום שלישי פרשת בלק – י"ב תמוז ה'תשפ"א

יגעת ולא מצאת אל תאמן

המציאות היא שמתייגעים ואין רואים תוצאות | או שלא יגעת או שמצאת | הצלחה אמיתית כיצד? | הצלחה נמדדת בקרבת אלוקים בלבד | המטרה היא לחיות את המצבים ולא להיות מאחוריהם | בין ישראל לעמים | תוצאה הפוכה אינה מורה על כשלון בביצוע התפקיד | הצלחה גוררת הצלחה | ואברהם שב למקומו | הצלחה בבין אדם לחבירו – חסד של אמת | תודתו של מגיד שיעור בישיבה קטנה | הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים | גיל יגיל אבי צדיק | אל תאמין לעצמך

יום המישי פרשת חוקת – ז' תמוז ה'תשפ"א

עבודת ה' של העוסק במשא ומתן לפרנסתו

מעשה ידינו כוננה עלינו – מכתבו של יהודי בעל מדרגה | חלילה מלראות עצמו כחי חיים כפולים | ד"ר וואלאך כדוגמא | המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו | ובלבד שיכוון לכו לשמים | לא יהיה חילוק אצלו בין מרבה לממעט | תכלית הלימוד היא הביטול | בר בי רב דחד יומא | המבחן הוא לאחר הלימוד | טוב ויפה לחסידים שיעסקו בדרך ארץ | לכו לחמו בלחמי | צדיקים ילכו בס' וממדבר מתנה

מדור עיון תפילה

ברכת שלא עשני גוי

מלא שפע ברכת ה' | שמחה זו אי-אפשר לקלקל | שמרה נפשי כי חסיד אני – כך יוצאים מעצבות | שמינית שבשמינית כיצד? | כנגד בלבולי היצר | לא עשה כן לכל גוי | בין ישראל לעמים במלתעות הנאצים | שאם יזכה יבחין | שלא עשני גוי של פרטיזן | להבין מהות חשיבותו של יהודי | חובה להשקיע בלימוד מהות החשיבות | הבט נא השמימה | אף שהם בדיוטא תחתונה | הבן יקיר לי אפרים עם ילד שעשועים

מדור הילולא דצדיקאי

הרה"ק רבי צבי הירש בהרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זיע"א

ממעתיקי השמועה | שר בית הזוהר | ויתר על עשירות מופלגת | עד שיאיר השחר | בסוד שיחתם של צדיקים | לב נשבר | במקום גדולתו שם ענוותנותו | דביקות על ידי לימוד הנגלה | קל וחומר מרופא רשע

לזכות ר' אליעזר בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור אמונה ובטחון

מדור אמונה ובטחון שיעור ק"ה

איזה מחלקי התשובה מעכב את הבטחון

ולמהיטהר? הוא שאל והוא השיב: דור המדבר, הרי היו דור דעה, ואם כן טבלו הם ב'מי הדעת'.

צדיק זה אף כינה זאת, במליצת לשונו הטהורה: "דעם רמב"ס מקוה" [המקוה של הרמב"ס].

בלי שום ספק וספק ספיקא

עוד כתוב באגרת התשובה לבעל התניא זיע"א (פי"א): האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח בה' כי חפץ חסד הוא וחנן ורחום ורב לסלוח תיכף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו יתברך, בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם. וכמו שאנו מברכין בכל תפלת י"ח תיכף שמבקשים סלח לנו כו' ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח, והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה, אלא אין כאן שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו... והרי אפילו במדת בשר ודם הוא כן, שצריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא יהא אכזרי מלמחול... ואם ביקש ממנו ג' פעמים ולא מחל לו שוב אין צריך לבקש ממנו... ובמדת הקב"ה על אחת כמה וכמה לאין קץ.

כיון שהביא נפשו במי הדעת – טהור בשיעור הקודם הרחבנו לבאר, שכיון שהאדם מתחרט במחשבתו על חטאיו, מיד הוא נקרא בעל תשובה ויכול להתפלל אל הקב"ה. כעת נביא עוד כמה מקורות לזה, וזה יצא ראשונה: **הרמב"ם בהלכות מקראות כתב (פי"א הי"ב):** "כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור, ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשיות, שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת – טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גולויכם אטהר אתכם, השם ברחמיו הרבים מכל חטא עון ואשמה יטהרנו אמן".

חסידים היו חוזרים על דברי הרמב"ם האלה הרבה, והיו מדגישים את לשונו "הביא נפשו במי הדעת – טהור", כלומר, כיון שטבל במחשבות התשובה, מיד נטהר. כן מסופר על אחד מצדיקי פולין ששאל דור המדבר הרי היו שישים רבוא, היכן היה מקום לכולם לטבול

יתנחם על שעבר, שנאמר (ירמיה לא יח) כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר (הושע יד, ד) ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו'".

הנה מבואר לכאורה מדברי הרמב"ם שמי שמתחרט על חטאו, כל שלמחר הוא חוזר עליו, מתברר למפרע שלא עשה ולא כלום. והאמת שבלי דברי הרמב"ם גם כן קשה לקבל שהמתחרט בלבבו על חטאו כבר נקרא בעל תשובה. הנה האדם אומר אני רוצה לחזור בתשובה ולוואי שלא עשיתי מה שעשיתי, אך כיון שעבר הלילה ואתא בוקר, אנו רואים אותו חוזר לסורו. הרי ההגיון אומר על כגון זה שאין תשובתו תשובה.

כבלב שב על קיאו

קחו לכם משל: מנהל מוסד שתפסוהו לאחר כמה שנים גונב כספים מקופת המוסד בשביל קופתו הפרטית, מזמינים אותו לבירור, אז הוא מתנצל לאמר שלא התכוון לגנוב אלא לקחת הלוואה, ואף זה טעות היה ויותר לא יעשה כדבר הזה לעולם. הוא מבקש ממש בתחנונים שלא יסלקוהו מתפקידו ויוותרו לו אף הפעם הזה, וכיון שרואים שדברים כנים ואמיתיים ומבינים שאם יסלקוהו מתפקידו, יהיו לו בזיונות קשים ולא ימצא פרנסה אחרת, יוצאים לקראתו ומשאירים אותו על משמרתו. אולם אם לאחר תקופה יתפסוהו שוב בגניבה, הרי

והאמת שהדבר כבר מבואר בגמרא במסכת חגיגה (ה, א), שם איתא: אמר רבי חנינא בר פפא: כל העושה דבר ומתחרט בו - מוחלין לו מיד, שנאמר ולא יראוני (מלאכי ג, ה) - וְקָרַבְתִּי אֵלֵיכֶם לַמִּשְׁפָּט, והייתי עד ממחר במכשפים ובמנאפים ובנשבעים לשקר ובעושי שקר שכר שכיר אלמנה ויתום ומְטִי גר, ולא יראוני אמר ה' צבאות), הא יראוני - מוחלין להם מיד.

יידע האדם, שאפילו עשה מה שעשה, מאחר שהרהר בתשובה, יכול הוא לבטוח בה' ולהתפלל אליו. ואפילו יהיה החטא חמור ביותר, וימצא עליו דיבורים נוקבים ביותר בספרים הקדושים, היות שביקש סליחה מחילה וכפרה והתחרט עליו, יכול הוא תיכף ומיד לבטוח בה' לכולי עלמא בלי שום ספק וספק ספיקא, כי קרוב הוא לה'.

יעיד עליו יודע תעלומות

אולם השאלה הנשאלת, שאם נצא ללקט ממקורות חז"ל והראשונים, נמצא לכאורה לשונות הפוכים, בהם מבואר שאין הדבר קל להקרא בעל תשובה, כי לא יתכן שיעשה האדם כל דבר אסור ובין רגע יהפוך לבעל תשובה.

ראשונה יש להביא מדברי הרמב"ם עצמו, מדבריו הידועים בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב): "ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, שנאמר (ישעיה נה, ז) יעזוב רשע דרכו וגו', וכן

שעות רצופין וכדו', הלא עכ"פ זקוק הבעל תשובה ללימוד שעות רצופין ולריבוי עשה טוב כדברי אותם צדיקים, היתכן לומר שכיון שהרהר תשובה בלבו מיד נקרא בעל תשובה?!

שלושה חלקי התשובה

ראוי ללבן ענין זה הן בנוגע למדת הבטחון והן בנוגע לעבודת התשובה עצמה. ובכן, **שלושה חלקים יש בתשובה: הראשון הוא לחזור ולהתקרב להקב"ה, כנגד הריחוק שנוצר על ידי החטא. השני הוא לתקן את הפגם שנוצר על ידי העבירה. והשלישי הוא למצוא עצות ומהלכים איך לשנות את דרכיו להבא כדי שלא יחזור לסורו.** צריכים אנו ללמוד היטב כל אחד משלושה חלקים אלו, כדי להבין שהם משלימים זה את זה.

הריחוק והקירוב

החלק הראשון: כשהאדם עובר עבירה, הוא מתרחק מהקב"ה ותפילותיו קשין להתקבל, שהרי כך כתיב "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת", והלה כיון שהמרה את פי ה' והלך לבדו, התרחק מהקב"ה ואינו יכול לקרוא לו באמת. אולם כשהאדם מתחרט בחרטה אמיתית על מה שעשה, הוא תוזר ומתקרב אל האלוקים באופן שאי אפשר לתאר.

וכן כתב הרמב"ם להדיא (הלכות תשובה פ"ז ה"ז): כמה מעולה מעלת

כי אז מיד יסלקוהו מתפקידו, כי יתברר שמעולם לא היתה חרטתו שלמה. ומעתה השאלה נשאלת: איך יתכן שהחוטא שעדיין לא עזב את דרכיו הרעים, תיכף ומיד שהתחרט על מעשיו וביקש סליחה מחילה וכפרה, נקרא בעל תשובה.

שלושה חילוקי כפרה

עוד יש לשאול ממה שמבואר במסכת יומא שיש סדר לתשובה, וכך איתא שם (פו, א): שלושה [חילוקי כפרה] הן, ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושב - אינו זז משם עד שמוחלין לו; עבר על לא תעשה ועשה תשובה - תשובה תולה, ויום הכפורים מכפר; עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה - תשובה ויום הכפורים תולין, ויסוריין ממרקין. אבל מי שיש חילול השם בידו - אין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסוריין למרק, אלא כולן תולין, ומיתה ממרקת.

מבואר מזה שרק מי שעבר על עשה, כיון ששב מיד מוחלין לו, אבל העובר על לא תעשה, אין התשובה לכדה מועלת לו. ומה נאמר ומה נדבר לאחר שהודיעו לנו חכמי הקבלה כמה תעניות צריך האדם להתענות על כל עבירה... ואפילו יבוא אדם ויאמר שהבעש"ט ותלמידיו כבר ביטלו תיקונים אלו ואמרו שכיון שנחלשו הגופים אין תוחלת בהם ואפשר להגיע לתכליתם על ידי לימוד

שנבנה ונתקן תיכף ומיד לעשיית התשובה. כל שאר חלקי התשובה, באים לאחר מכן. מרנא ה'חתם סופר' זיע"א כתב על הפסוק (פרשת עקב) "ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה", כתב כדברים האלה: **אפילו עבר האדם על כל העבירות שבעולם, אינו צריך לסיגופים ויסורים לתשובה, אלא בזה הרגע שהוא מקבל ליראה, הוא צדיק גמור!**

מה הפירוש? הלא ידוע שהיסורים באים על החטא, כי בלי היסורים אין החטא מתכפר ואין הפגמים נתקנים! אכן, זה יבוא בזמן אחר, אם קרוב אם רחוק. בכל אופן, אין זה קשור לחלק זה הראשון. זה שהאדם נעשה קרוב לה', זה שהוא יכול לבטוח בו ולהתפלל אליו, נעשה תיכף ומיד. ובלשונו שם: "אבל על כל פנים מקבלה ואילך המה רצויי ה'". ולכן אמרה התורה "ועתה" שפירושו עכשיו, כי ברגע זה ממש שקיבל על עצמו ליראה את ה', הוא נעשה צדיק גמור לענין זה שהוא קרוב לה' ויכול לדבר אליו ולבטוח בו.

ובא בכל אות נפשו

עוד כתב ה'חתם סופר' על הפסוק (פרשת שופטים יח, ו) "וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר

התשובה, אמר היה זה מובדל מה' אלוקי ישראל, שנאמר (ישעיה נט, ב) עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלוקיכם, צועק ואינו נענה, שנאמר (שם א, טו) כי תרבו תפלה וגו' (וכפי שכבר דיברנו הרבה בשיעורי הבטחון שהתפילה היא דבר שבונה את הבטחון בלב האדם, וכיון שהאדם חוטא ומתרחק מה', אין התפילה מועילה לו לבנות את בטחונו. ומלבד זאת, הלא התפילה קושרת קשר בין האדם לבוראו כפי שפירשו כל הצדיקים! לשון תפילה מלשון "נפתולי אלוקים נפתלתי", ולכן אם האדם חוטא, הקשר מתנתק וממילא אין התפילה מתקבלת) ועושה מצוות וטורפין אותן בפניו שנאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי (שם א, יב), מי גם בכס ויסגר דלתים וגו' (מלאכי א, י). והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם, צועק ונענה מיד, שנאמר (ישעיה סה, כד) והיה טרם יקראו ואני אענה, ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה, שנאמר (קהלת ט, ז) כי כבר רצה האלוקים את מעשיך, ולא עוד אלא שמתאווים להם, שנאמר (מלאכי ג, ד) וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות.

ועתה מה ה' שואל מעמך

ובכן, קרבת האלוקים היא דבר

¹ ראה 'תורה אור' תרומה, 'מאור ושמש' כי תבוא ד"ה וראו, 'בני יששכר' ר"ח מאמר ב, ה, 'שם משמואל' וירא תרע"א ועוד.

הטעון תיקון, הקב"ה מקבלו" וושרת בשם ה' אלוקיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'" (פרשת שופטים שם ז), כאותם הדבקים ונלויים שם לפני ה'. אין הוא שונה מהצדיקים הללו מאחר שהוא משתוקק כל-כך לשנות את דרכיו. "חלק כחלק יאכלו" (שם פסוק ח), היינו שיקח את חלקם של הרשעים בגן עדן כפי שנאמר על הצדיקים.

הנה דברי ה'חתם סופר² מבוארים יחד עם דבריו בפרשת עקב, כי **ברגע שהאדם רוצה להתקרב אל הקב"ה ולשנות את דרכיו והוא מתחרט בכל לבו על מה שעשה, הרי הוא נעשה ידי ורע להקב"ה** (כלשון הרמב"ם) בו ברגע. ולכן אע"פ שעדיין מוטל עליו לעסוק בשאר החלקים, בכל הנוגע לתפילה, הוא כבר מוכן וראוי לכך כפי שהרמב"ם כתב להדיא, וממילא הוא מוכן וראוי גם לבטחון, כי הבטחון והתפילה הולכים יחדיו כפי שנתבאר.

בטחון נובעת מהקירבה

וביאור הדבר, כי הבוטח על רעהו בדרך משל, הרי זה מורה על קירבה גדולה שיש לו עמו, וכל-כך גדולה הקירבה ביניהם, עד שהוא כבר נותן בו אמון ומסתמך עליו ומוכן אפילו לגלות לו סודותיו. והנה בדרך כלל נולדת

שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה'": מדבר באחד שדרכיו מקולקלין ועדיין הוא לוי, דהיינו שהוא נלוה ונדבק לאחד משערי העולם ולא אל המקום אשר בחר ה', אם דעתו של זה לשוב ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה', דהיינו שיש לו תשוקה גדולה ותאוה רבה אשר בווערת בקרבו אל המקום אשר יבחר ה', אז מיד תקובל תשובתו.

ומביא ראיה לזה ממה דאיתא במסכת תענית (ח, ב): בימי רבי זירא גזור שמדא [גזור גזירת שמד, שלא יקיימו ישראל את מצוות התורה], וגזור דלא למיתב בתעניתא [כדי שלא יוכלו לבטל את הגזירה על ידי התענית]. אמר להו רבי זירא: נקבליה עליון [נקבל על עצמנו להתענות], ולכי בטיל שמדא – ליתביה [וכשתבטל גזירת השמד, נתענה]. אמרי ליה: מנא לך הא? אמר להו: דכתיב² (דניאל י, ב) ויאמר אלי [איש הבדים] אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלוקיך נשמעו דבריך.

לומד מזה ה'חתם סופר² שאם האדם עדיין אדוק באחד שעריך, דהיינו בעבירות ושאר ענייני העולם הזה, אם הוא בא בכל אות נפשו אל השי"ת, הגם שלא התענה עדיין ולא תיקן למעשה את

² לגבי דניאל שקיבל על עצמו שלא לאכול פת נקיה ובשר ושלא לשתות יין במשך כ"א שנים כדי שלא יוכל כורש לעכב את בנין בית המקדש.

מרחם עליו ומטיב לו בכל עת, הקירבה הולכת ונבנית, וככל שהיא מתחזקת, אף הבטחון מתחזק.

תיכף להרטה בטחון

ואולם כאשר האדם ממרה את פי ה', הוא מפנה עורף ומתחיל להתרחק. אך **ברגע שהוא מסתובב** ואומר: "טעיתי! שווה לי כל הון דעלמא לחזור ולבנות את הקשר עם הקב"ה", הוא כבר **שם**. הקירבה אינה דורשת יותר מזה שיחזור ויסתובב. הבטחון והתפילה בנויים על הקירבה, ולכן **ברגע שהאדם עשה את החלק הראשון של התשובה, אשר הוא בונה בחזרה את הקירבה כדברי הרמב"ם**, הוא יכול ללא ספק לחזור ולבטוח בה' ולהתפלל אליו תיכף ומיד.

משל מאב ובן: הבן סטה ר"ל מן הדרך הישרה והאב שרוי בצער גדול. מטבע הדברים נעשה ריחוק גדול בין האב והבן, ריחוק שנובע מאותו צער שהבן גורם לאב. וכשהבן שולח שליח אל אביו שהוא זקוק לכסף, האב מתלבט הרבה אם לשלוח לו אם לאו, כי הוא מרגיש מרוחק ממנו, ועוד זאת הוא חושש שמא ישתמש עם הכסף כנגדו ואולי יחלל על ידו את השבת, והרי הוא בבחינת צועק ואינו נענה. אולם ברגע שהבן בא אל אביו ומגלה דעתו שהוא רוצה לחזור ולחיות חיים יהודיים, כי ראה שאין שום תוחלת בחיים החלולים שאימץ לעצמו עד כה, באותו רגע אביו יוצא מהתרגשות, מחבק ומנשק את בנו,

הקירבה בין שני אנשים כאשר שניהם מכירים את מקומם, ולמשל עובד ומעביד, הקירבה נוצר רק כשהעובד מבין שהוא עובד תחת המעביד והמעביד מבין שהוא מעביד אותו. אבל אם העובד חושב שהוא בעל הבית ומתחיל לחתור תחת המעביד, אז אינה יכולה להיווצר ביניהם שום קירבה. וכמו כן קירבה שבין איש ואשה יכולה להיווצר רק כשכל אחד מכיר את מקומו, האיש מבין שהוא המשפיע והאשה מבינה שהיא המקבלת. מה שאין כן אחד מהם מבקשה להפוך קערה על פיה ולנהל את התחומים השייכים לשני, כי אז הם מתרחקים באופן טבעי האחד מהשני והחורבן קרוב. וכמו כן הקירבה שבין רב ותלמיד, או כפי שהבעש"ט הק' הרחיבה, הקירבה שבין רבי וחסיד, כשכל אחד מכיר את מקומו, הקשר נעשה הדוק מאוד, מה שאין כן כשהחסיד רוצה להיות במקום הרבי...

אף לענין הבטחון בה', הקירבה בין האדם לבוראו נוצר כאשר הוא מבין שהוא מקבל הכל בכל מכל כל מהקב"ה, והוא מעמיד עצמו תחתיו ככלי קיבול. הוא יודע זאת ומודה על כל מה שהקב"ה נותן לו ומדבר עמו כבן המתחטא אצל אביו, אז הולכת הקירבה ומתחזקת, ומקירבה זו נולדת הבטחון. ככל שהאדם חוזר על יסודות האמונה, שהקב"ה מנהל את הכל ומשגיח על הכל ושהוא בעצמו אינו יכול לעשות מאומה, ושהקב"ה

כן במצות לא תעשה כגון מאכלות אסורות או ראויות אסורות, שצריך להסיר את הפגם שנולד בנשמה, ואין די במה שהאדם נעשה קרוב לה' על ידי התשובה. ולכן צריך האדם שיעבור עליו יום כיפור, כי עיצומו של יום מכפר ומכבס את הנשמה מעבירות לא תעשה, ולאיסורים יותר חמורים, כגון חיבי כריתות ומיתות ב"ד צריך האדם גם ליסורים, כי עבירות אלה יותר קשה להסיר מן הנשמה.

הביבין עלי יסורין

ואמנם לימדונו צדיקים שהאדם יכול לקבל יסורים על עצמו, וכפי שנהג האוה"ח הק' ושאר צדיקים לצאת לגלות. ועוד היו מן הצדיקים שקיבלו על עצמם יסורים כדי לכפר על הכלל, כגון רבי אלעזר ב"ר שמעון. ועל זה אמרו הצדיקים שהאדם יכול לסגף על עצמו בדברים נעימים ונחמדים, כגון בלימוד שעות רצופין, ועל ידי כן יוסרו הפגמים. היו שנהגו לעשות תענית דיבור, כי על ידי שהאדם מתגבר על תאוותו לדבר ועושה זאת לכבודו יתברך ולשם עשיית תשובה, הוא מסיר את הפגמים בדומה לתענית אכילה.

העינוי הוא זה שמסיר את הפגמים, וכפי שכתבה התורה בענין יום הכיפורים "בעשור לחודש תענו את נפשותיכם".

התשובה אמנם מקרבת את האדם אל הקב"ה, אבל אין זה מספיק בשביל להסיר את הפגמים שנולדו על ידי

ואין לתאר את הקירבה שנוצרת ביניהם. וכי בטוח הוא האב שמעכשיו יהיה בנו בחור צדיק מן המניין? ! לא, הוא עצמו יודע שיש לו לבנו דרך ארוכה מאוד, שהרי יצטרך להחליף בחזרה את לבושו ולהתנתק מחבריו הרעים ומהרגליו הרעים וכן הלאה, אבל הקירבה כבר נולדה בזה הרגע מאחר שהביע את רצונו לחזור.

אמנם כן, אם יראה האב שבנו מדבר מן השפה ולחוץ ורק הוא משחק הוא ממנו ברצונו לקבל ממנו כסף, אז רק יוסיף להתרחק ממנו, אבל אם יראה שכוונתו כנה ואמיתית והוא מתחרט באמת, אזי הקירבה גדולה ועצומה, עוד יותר ממה שהיה קודם.

הוא מה שכתבו הרמב"ם וה'חתם סופר', כשהאדם מביע את רצונו לחזור, תיכף ומיד הוא נעשה רצוי להקב"ה, ומאז ואילך הוא צועק ונענה.

יסורין מכפריין

אכן בענין הפגם שנולד בנשמה על ידי עבירה, הדבר פשוט שעדיין צריך לכבס את הנשמה, וזאת על ידי דברים שהם זה כנגד זה. וזהו ענין התעניות, כשנכנסה הנאה מדבר איסור, צריך לקלפה, וכשהאדם מתענה ומסתגף שהוא היפך ההנאה, היא מתקלפת מן הנשמה.

וזהו הסיבה שבמצות עשה כיון שעשה תשובה מוחלין לו מיד, כי שם לא נדבק לנשמה פגם של עבירה, מה שאין

ולהתפלל ביחידות, או התרגל כשהוא מדבר עם חברים לספר לשון הרע, או התרגל במקום עבודתו להסתכל במראות אסורות, וכן הלאה. הוא אינו רוצה לחיות כך, להיפך, הוא רוצה לעבוד את ה' ולהתקרב אליו, אבל מה יהיה מחר? האם יחזור להרגליו הישנים?

חלק זה אינו שייך לשני החלקים הראשונים. הוא מחויב לשנות את מהלכיו כדי שלא יחזור על הרגליו הרעים, כי הגם שנתקרב עכשיו אל ה', אם מחר יפול שוב, שוב יתרחק ממנו. אם לא יעבוד לשנות את מהלכיו, יהיה דומה למי ששקע בים של חובות וזעק לעזרה, עד שריחמו עליו בני משפחתו ונחלצו לעזרתו, כל אחד קיבל על עצמו סכום גדול ויחד ניקו לו את חובותיו, שאם לא ישנה את דרכיו, תוך שבועיים ימים יחזור לכמות שהיה ומה יהיה על להבא? ועתה הגעו עצמכם: זה נקרא שלא סידרו לו את חובותיו הישנים?! לא! בוודאי סידרו לו. זה נקרא שזה היה לריק?! לא, היתה בזה תועלת גדולה, שהרי החזיר את כל חובותיו הישנים ונתקרב על ידי זה להקב"ה. אך עם כל זה, מה יהיה להבא?

ועוד אפשר שמי שאינו מתחיל לשנות את דרכיו, עוקר למפרע את תשובתו, שהרי הוא מוכיח שאין תשובתו אמיתית, וכמו שכתב הרמב"ם שתשובה אמיתית היא רק כשיעיד עליו ידע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם.

הכל תלוי בכוונה בשעת תשובה

ואמנם כעת נבוא לבאר דברי

העבירות, ובשביל זה נתן לנו הקב"ה את יום הכיפורים וצוה לנו להתענות בו, כי הגם ששיצומו של יום מכפר, יש עבירות שאינן מתכפרות בעיצומו של יום בלבד, אלא צריכים גם ליסורים, ועל ידי התענית יתכפרו.

יסורים חביבים ונעימים

וכאמור, על זה אמרו צדיקים שהאדם יכול לבחור להתייסר על ידי לימוד התורה. כך כתב הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זיע"א בצוואתו והובא בספר "דברי שמואל" (או' ה) שאם האדם יושב ולומד ועיניו נעצמות לו ורצונו לסגור את הגמרא וללכת לנוח, אך הוא קורע את עיניו ולומד עוד חמש מינוטין [דקות], הרי זה ממרק כריתות ומיתות ב"ד.

וכן אמרו צדיקים על המתפלל בהתלהבות ובכל עצמותי תאמרנה, ואכן כל אחד יכול להרגיש זאת לאחר שהוא מתפלל בהתלהבות איך נשמתו נעשתה נקיה ומעודנת. האדם בלם את פיו כשהעליבוהו, זה מנקה ומכפר. כל הדברים מן הסוג הזה מסירים פגמים ישנים כפי שגילו לנו הצדיקים.

החלק השלישי – שינוי דרכיו

והחלק השלישי והוא הנחוץ ביותר וצריך להבינו היטב, הוא לשנות את דרכיו. האדם כבר התחרט וכבר עוסק בהסרת הפגמים על ידי סיגופים כאמור, אבל מה יעשה והתרגל לקום באיחור

ממה שינחלו בזיונות עוד יתברר שכל יגיעתם במשך שבועיים ימים היה לריק. התשובה היא, שכשהתחילו לאכול רק מזון בריא, רצו בכל נפשם להמשיך עם כך עד סוף ימיהם, אלא שלאחר מכן נפלו.

על זה דיבר הרמב"ם, שבשעה שהאדם מתחרט על חטאיו, צריך שתהיה חרטתו אמיתית ושלא ירצה לשוב לכסלו יותר, ומה שלאחר מכן חזרו נסיונותיו ולא יכל לעמוד כנגדם, אין זה מגרע.

שינוי הדרכים הוא אומנות

זהו חלק אחד ביישוב דברי הרמב"ם, אך יש עוד חלק שמשלים את החלק הראשון והוא נחוץ ביותר. שינוי מהלכי החיים אינו דבר פשוט. לא מפני שהאדם החליט בהתלהבות להשתנות, יוכל באמת להשתנות. כל תחום שרוצים לעשות בו שינוי זקוק למומחיות מיוחדת.

לאחרונה הלכתי להוציא משכנתא מהבנק, אמר לי יועץ אחד: להוציא משכנתא מהבנק הוא מומחיות. אל תעשה זאת לבד. הוא לא התכוון לשקרים והוצאת ניירות מזוייפים ח"ו, אלא לדעת מה לכתוב לבנק ומה לא לכתוב כי הוא עלול ליצור קשיים ועיכובים. אמר לי אז כך: כמו שכולם מבינים שלהיות זמר (זינגער) צריך להיות בעל מנגן, כן אתה צריך לדעת להוציא משכנתא צריך להיות מומחה בהוצאת משכנתא. יש תחומים שמשום מה בני אדם

הרמב"ם הללו, כי לא יתכן שמי שאינו משנה את דרכיו מעתה ואילך אין תשובתו תשובה, שהרי ראינו מכל הלשונות ואף גם מלשונות הרמב"ם שדי בחרטה אמיתית כדי להקרא בעל תשובה.

ואכן הביאור הוא כזה: כשהאדם מתחרט מלב עמוק על דרכיו המקולקלות, יש לו הרגשה אמיתית שלעולם לא ישוב אליהן, ומה שלאחר מכן הוא נופל וחוזר לדרכיו המקולקלות, אין זה פוגם בהרגשתו ואינו אומר שהיא היתה מזויפת.

הרמב"ם דיבר במי שבשעת מעשה משקר בעצמו, אין הוא רוצה באמת לחזור בתשובה, אלא שעכשיו הוא זקוק לכסף, לכן הוא אומר שהוא רוצה לחזור בתשובה, וכבר אז בשעת מעשה הוא מחשב להמשיך ללכת בדרכיו הנושנים. זה בוודאי אינו נקרא תשובה. אבל אם האדם בשעת מעשה רוצה באמת לשנות את דרכיו, אלא שאחר כך הוא נופל שוב להרגליו, בוודאי תשובתו תשובה גמורה.

ראו כמה אנשים מתחילים לשמור בכל כוחם על תזונה בריאה, ואחרי שבועיים, כשמשתתפים בשמחת שבע ברכות, הם מתנפלים על האוכל כאחוזי בולמוס ומאבדים את הכל. תשאלו: מדוע התחילו לשמור על תזונה בריאה, הרי היה להם לקחת בחשבון שבסוף לא יוכלו לעמוד מול תאות האכילה וחזק

אתם או אם חבריהם ותראו שכמה פעמים ביום הם מקבלים החלטה נחושה – די! ממחר, אני מפסיק עם זה. הוא מתייאש ומקבל על עצמו, שוב מתייאש ושוב מקבל. מה הפשט בזה? כי לשנות הרגלים אי-אפשר סתם כך. זה לא יעבוד, זה לא יצליח.

ויתמכר לעשות הרע

נושא ההתמכרות (addiction) שייך בכל עבירה, יש שמגיע למצב חמור יותר ויש למצב שאינו חמור כל-כך. אבל תמיד צריכים כלים מיוחדים בשביל לצאת מההתמכרות, כי ההרגלים עמוקים מאוד ולא קל להפטר מהם. ובכן, כאשר האדם שופך את לבו לפני קונו ברצותו לחזור בתשובה, הוא באמת מתכוון לכך. "איני רוצה להמשיך עם זה... מעתה והלאה אני רוצה להיות יהודי כשר..." קרבת אלוקים תהיה לו, וכן יוסרו הפגמים מנשמתו, אבל שינוי הדרכים זקוק לכלים אחרים.

אכן החדשות הטובות הן: א. מה שלא הצלחת לשנות את הרגליך, אינו מפני שהתשובה שעשית לא היתה אמיתית, אלא מפני שלא היו לך הכלים הנכונים. רצית עד מאוד לטפס על בנין גבוה, אבל לא היה לך סולם...

והחדשות היותר טובות הן, שעם הכלים אפשר לשנות את הדרכים ורואים בזה הצלחות גדולות. אלא שרובא דרובא של בני אדם אינם משתמשים עם הכלים שהקב"ה נתן לנו לפי הסדר. הם אינם

חושבים שאפשר לעשותם לבד, וצריך שאחד יגיע אליהם ויאמר להם: אינך יכול לעשותו לבד כי לא למדת את התחום, קח משהו שלמד אותו ויש לו נסיון של עשר שנים והוא יעשהו לך. ככל שיש לאדם יותר טפשות הוא חושב שהוא יודע עוד ועוד תחומים לעשות לבד, הוא יודע לבד להיות רופא, הוא מבין בהכל, ולא סתם מבין, אלא יותר טוב מהמומחים. ולהיפך, ככל שיש לאדם יותר חכמה, הוא מבין שאחרים מבינים יותר טוב ממנו. "נכון אני למדתי רפואה, אבל אין לי עדיין נסיון, ואילו פלוני יש לו כבר נסיון של שתי שנים".

לשנות הרגלים, לא ליום אחד, אלא לחלוטין, הידעת שהוא מהדברים הקשים ביותר לביצוע?! זה שהאדם חושב שעל ידי ההתלהבות שלו יוכל להשתנות, הוא גם טעות וגם טפשות. כך אמרו לנו חז"ל וכך מוכיחה המציאות. הסתכל על העבר שלך ועל עברם של אחרים ותראו שאינו שייך שהאדם ישנה את הרגליו רק מחמת שהחליט כך. היכולת לשנות הרגלים היא אומנות מיוחדת וצריך לשם כך מומחיות והרבה נסיון. בלעדי זה אי אפשר להצליח בכך. נמצאנו אומרים כלפי האמור למעלה, שכאשר האדם חוזר בתשובה, הוא באמת רוצה לשנות את הרגליו. הוא כבר נחלה מזה. מי שיודע ומכיר, אלו שנפלו לתהומות ושקועים בדברים הפסולים, נעשים חולים מזה ממש. דבר

האברים שלך נתרגלו בחטא. אתמול חזרת בתשובה באמת (והתקיים בך יעיד עליו יודע תעלומות וכו'), אבל מה לעשות שיש לך הרגל לשוטט בעיניך. אתה צריך כלים אחרים איך לעבוד על ההרגלים לשנותם.

כעת לא ניכנס בענין זה איך לעבוד על ההרגלים, ולמען האמת אין לאדם רשות להשתמט מלעשות עבודה זו, אך לענייננו על האדם לדעת שזה נושא אחר, ולכן אם הוא רואה שאינו מצליח לשנות את הרגליו, אין לו להסיק מזה שתשובתו לא היתה אמיתית.

תוכחת מוסר

מסופר על הגה"ק בעל "אבני נזר" מסאכטשוב, זיע"א³, שפעם נפל למשכב והרופאים אסרו עליו לייגע את מוחו. ראה ספר אחד בשם "בחינות עולם"⁴ המדבר דברי מוסר ולועג לענייני העולם הזה, וקרא בו. כשנכנס אליו חותנו הרבי מקוצק זיע"א ומצאו הוגה בספר מוסר, הוכיחו על פניו: מדוע אתה מבזבז את זמנך על ספר מוסר? קורא אתה בו שהעולם הזה הוא הבל הבלים, קא סבור אתה להשתנות על ידי כן, אבל מה יועיל לך כל זה כיון שהגוף החומרי ימשיך למשוך אותך אל העולם הזה?

תופסים שעליהם להכנס עכשיו לעולם חדש של שינוי הרגלים. במקום זאת הם אומרים: "ניקח את עצמנו בידיים", ולכן הם חוזרים שוב ושוב להרגלים הישנים.

אי-אפשר להשתנות על ידי החלטה לבד

בתקופתו של הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב זיע"א הי"ד היה בחור שהתמודד הרבה בשמירת עינים. דיבר אתו הצדיק ותיאר בפניו את גודל הפגם שנעשה לנשמה בעקבות כך. הבחור בבכי והתחרט על מעשיו. כשנרגע, אמר לצדיק: מהיום ואילך אשמור על עיני. אמר לו הצדיק: לא! אני רוצה לומר לך שאתה הולך להכשל שוב ושוב. הזדעק הבחור: חס ושלום! חס ושלום! מדוע אומר הרבי כך, הלא אני מתכוון בכל לבי למה שאני אומר. אמר לו הצדיק: הבה ונראה. אך דבר אחד אני מבקש ממך, שלא תתבייש. אם אתה רואה שאתה נכשל שוב, בוא וספר.

עבר יום אחד בלבד והבחור הגיע אל הצדיק ודמעותיו על לחיו: אינני יודע מה אירע לי, רק אתמול קיבלתי על עצמי בהחלטה נחושה כל-כך לשמור על העינים וכבר נכשלתי. אמר לו הצדיק: ידעתי שכך יהיה ואסביר לך למה.

³ מובא בספר 'ארץ צבי' עה"ת לתלמידו הגה"ק מקאז'גלוב זצ"ל.

⁴ לרבי ידעיה הפניני ז"ל 'בדרשי' בדור הרשב"א, מוסר השכל על העולם הזה, והדרכים המובילות לחיי העולם הבא.

יודע שיש לו פתח לצאת. הוא מוכרח מעתה להתחיל עכ"פ לעשות, כי זה מה שהקב"ה תובע מן האדם, שיתחיל. "תתחיל לעשות את העצות שכתבתי לך בתורה המועילות לשינוי הרגלים".

אכן אנו רואים עד כמה תורת ה' תמימה משיבת נפש ומסדרת את האדם לגמרי. צריכים רק ללמוד את התורה, להתנהג על פיה ולהתפלל לה' שיעזרנו.

וזהו מה שאנו מבקשים "ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל", ומיד לאחר מכן "לשמור ולעשות", היינו שיעזור לנו ללמוד את הסוגיא של שינוי הרגלים ולקיימה, וכשאקיימה, בוודאי אצליח להשתנות, כי אין אלו עצות שמקורן באנשים בשר ודם אשר לפעמים מועילות ולפעמים אינן מועילות, אלא הן עצות שמקורן בתורת ה' ותמיד מועילות, יגעת ולא מצאת אל תאמין. ובכן, מעתה תוכל לשוב בתשובה בשמחה גדולה ועצומה, שהרי יודע אתה שהקב"ה יעזור לך ותצליח להתנזר מהרגליך הרעים.

הרבי מקאצק אמר לו מהו הדבר המועיל באמת לאדם להשתנות, וכשנלמד בע"ה בכוא עת מהו הדבר המועיל, נראה שאפשר להשתנות, ואנשים באמת משתנים מהרגלים קשים מאוד, אך בתנאי שהולכים צעד אחר צעד לפי משנה סדורה, ויותר מזה נבין מכך שהתשובה הראשונה היתה תשובה אמיתית.

ואולם כאן אנו מגיעים לדבר שיש בו מן התביעה. לאחר שהאדם מבין שיש אפשרות לשנות את ההרגלים וזאת על ידי שישתמש עם סל של כלים, שוב אין הוא יכול להתעלם מזה יותר. הוא מוכרח להיות רציני ולומר "אצמד לאותם כלים בעינים עצומות". אמנם חז"ל אמרו "אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו", אבל הקב"ה צוה עלי לעשות אותם דברים. מעתה אין לאדם ברירה, כי אם לא ירכוש אותם כלים וישתמש בהם, יחזור ללא ספק להרגליו הרעים, ואם כן איך יוכל לומר שהוא מתחרט אם הוא

יום שני פרשת בלק – י"א תמוז ה'תשפ"א

קדושת הבית היהודי תלויה בהרגלים של נתניה

הפעם שלא עשה עד כה, ואלו דבריו: יתכן שכל נביא מכין עצמו לנבואה על ידי דבר מה שמעייין ומסתכל בדבר קדושה ועל ידי זה מדבק נפשו במקום גבוה וזוכה למה שזוכה.

הנביא צריך להיכנס לאיזה מצב חדש כדי שיוכל לשמוע מה שמדבר עמו ה' ולמוסרו לאחרים, וכן רואים אצל הנביאים שהיה להם סדר איך להיכנס למצב כזה. צריכים היו להיות בשמחה ולכן ניגנו בכלי זמר ואפילו סעדו, הכל כדי שייכנסו למצב מרומם ותוכל הנבואה לשרות עליהם. מבאר ה'חתם סופר' שכמו כן נהגו להסתכל על איזה דבר שבקדושה וזה היה מכניס אותם לאותו מצב שבו יוכלו להתנבא.

אולם בלעם בהיותו גוי רשע במקום להסתכל בדבר שבקדושה, היה מסתכל בנחשים, ועל ידי זה היה מתדבק בכוחות הטומאה היונקים מאחוריים דקדושה וכך היה מתנבא. אך עכשיו הקב"ה הפך את לבו ובמקום להסתכל כהרגלו בנחשים, הסתכל בדבר שבקדושה, ומה היה הדבר שבקדושה שהסתכל בו? הוי אומר: בתי ישראל. זהו וישת אל המדבר פניו, הפנה את פניו אל אהלי ישראל שבמדבר כדי להסתכל בהם. וזהו ותהי

ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, וישת אל המדבר פניו. אם בדרך כלל כשרצה להתנבא, הלך לקראת נחשים וזה מה שנתן לו את ההשראה, הפעם לא עשה כן, אלא וישת אל המדבר פניו, וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלוקים.

ופירש הרמב"ן: כי בפעמים הראשונים היה מנחש ורוצה לקלל אותם בנחש, והיה השם בא אליו בדרך מקרה, לא בכוונתו לנבואה ולא ממעלתו שהגיע אליה. ועתה כאשר נאמר לו כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל להרע או להטיב להם, הניח הנחשים ולא הלך כפעם בפעם לקראתם, אבל שם אל המדבר פניו אשר ישראל שם, שיראה אותם ויכין להם נפשו שיחול עליו הדבור מאת השם כאשר עשה עמו פעמים, וכן היה לו. על כן אמר ותהי עליו רוח אלוקים - כי עתה היתה עליו יד ה' כאשר היא לנביאים.

וישת אל המדבר פניו

וכתב ה'חתם סופר' לבאר מה עשה

ספרו "תומר דבורה" על פי סדר נפלא איך יתנהג האדם עם זולתו באופן שהקב"ה מתנהג עם בני האדם ועל ידי כן יתדבק בו, ושם (פרק ט) הוא מבאר הטעם שכתוב בזוה"ק שעד שלא נשא אדם אשה הוא נקרא פלג גופא, כי רק כשהאדם נושא אשה, הוא מתרגל בעל כרחו להשפיע וליתן משלו לאחרים ונעשה על ידי כן דבוק לבוראו אשר כל מגמתו ליתן ולהשפיע לברואיו, וזה מה שמביא את האדם לידי שלמות, ואז הוא נקרא 'אדם' מלשון אדמה לעליון.

זכו שכינה שרויה ביניהם

אמור מעתה: כל מה שדיברו בקדושת הבית היהודי, כמו שאמר "מה טובו אוהלך יעקב" וכפי שאמרו חז"ל "איש ואשה, זכו שכינה שרויה ביניהם", שורש הכל נעוץ במה שבני הבית מתרגלים ליתן ולהשפיע. קדושת הבית אינה נובעת מן הפרישות או מקבלות שונות שבני הבית מקבלים על עצמם. הללו באים אולי כתוצאה, אבל השורש הוא במה שהאיש מתרגל להיות כנותן ולא כמקבל. על ידי שהוא מתאמץ שוב ושוב, ואפילו פעם אחת ביום לעשות איזה מעשה חסד בבית, הוא מביא קדושה לבית, וכה חזקה היא הקדושה, שאפשר להגיע על ידה לנבואה כאמור בדברי ה'חתם סופר'.

עבודה גדולה היא, כי טבע האדם מערש לידתו הוא ליקח ולקבל עוד ועוד, ואכן מסיבה זו סיבב הקב"ה שיצטרכו

עליו רוח אלוקים, על ידי ההבטה באהלי ישראל זכה לנבואה, ועל כן בירך את ישראל.

מוסיף ה'חתם סופר' ומבאר את הפסוקים בהמשך: "וישא משלו ויאמר נאום בלעם בנו בעור ונאום הגבר שתום העין, נאום שומע אמרי אל אשר מחזה שד-י יחזה נופל וגלוי עינים". בלעם נתכוון לומר: זה שאני מתפעל איננו מפני שאני חדש שנבואה בדומה לכן כפר שמתפעל בבואו לעיר, שהרי בן בעור אני ורגיל בנבואה, אך עכשיו השגתי דבר חדש שלא ראיתי מעודי אשר מחזה שד-י יחזה.

עד כאן דברי ה'חתם סופר', ומהם למדנו עד כמה בית בישראל קדוש, כי אם הוא בנוי נכון והשכינה שרויה בו, אפילו הגוי יוכל להגיע למדרגת הנבואה רק מהסתכלות בבית כזה, וכל שכן מי שנמצא בתוך הבית פנימה, ובשיוכל להתקרב אל ה' עד מאוד.

אדם – אדמה לעליון

זה הזמן להרחיב את היריעה על אודות בניית בית נאמן בישראל. יש הסוברים שסוגיית שלום בית שייכת רק לאלו שנפלו עם בן זוג וכו' וזקוקים לעצות שימושיות איך להתמודד ולשרוד את החיים, אך באמת אין הדבר כן, אלא עבודה היא ככל העבודות והיא מהעבודות הנחוצות ביותר שהקב"ה נתן לכל אחד מישראל.

רבינו משה קורדבירו ז"ל יסד את

ה'סטייפלער' ענה לו על כל שאלותיו והדריך אותו לשביעות רצונו אחת לאחת איך לנצל את סדריו כראוי. כשפנה האברך לצאת וכבר עמד על מפתן הבית, קרא לו ה'סטייפלער' לשוב על עקבותיו. בטוח היה שרצונו לומר לו שאם הוא מוצא כמה רגעים ביני לביני, ינצלם ללימוד תורת הקבלה. אך הגאון אמר לו כך: "כשאתה חוזר לביתך אחרי סדר לימודך, תשאל מה תוכל לעזור בבית".

האברך הסתכל כמתפלא מה דבר זה קשור לענין. וה'סטייפלער' אמר שוב: "אכן כן, תעזוב את הכל ותשאל מה תוכל לעזור". אמר האברך: "איני זקוק לכך, נוות ביתי אשה כשרה היא ואינה צריכה כלום; רצונה רק דבר אחד, שאשב ואלמד ואתעלה ואצליח". שחק ה'סטייפלער' ואמר כמנצח: "זו מצותה שלה היא, אבל המצוה שלך היא שתשאל במה תוכל לעזור".

אכן ה'סטייפלער' הבחין בו בפיקחותו הידועה שהוא רואה את עצמו כחי בעולם של עצמו, לכן ראה לנכון להעמיד לו על כך ולהזכיר לו שהוא מוכרח להתרגל להשפיע בביתו, כי אז גם התורה והתפילה יהיו יותר נעלים וביתו יהיה קודש קדשים.

ראה שאין פיותיהם מכוונים זה כנגד זה

הרי אם האדם לומד כל ימיו רק כדי להגדיל את שמו ומעמדו, אין התורה משפיע על נשמתו לטובה, ולהיפך, יתכן

להתחתן. יכול היה הקב"ה לצוות שכל הבחורים המוכשרים והמוצלחים יישארו ללמוד בישיבה עד זקנה ושיבה בלי שום דאגות של אשה וילדים, ובוודאי היו צומחים ערוגות ערוגות של גאוני עולם מחברי ספרים בכל מקצועות התורה. אך לא עשה כן עשה ה', אלא פנה אל כל אותם מוכשרים, ואף גם לאלו שטבעם לפרוש מכל הבלי העולם, ואמר להם: אמרו נא! רצונכם להיות לומדים או רצונכם להיות עובדי ה'? אם רצונכם להיות עובדי ה', קומו נא ונשאו לכם נשים, וקבלו על עצמכם את כל הטרדות המתלוות לחיי נישואין, אשה וילדים, פרנסה וכלכלה, ועוד עניינים רבים שעד כה לא היה לכם שום מושג בהם.

הקב"ה ידע שרק כך יהיה האדם עובד ה', כי יוכרח להתדבק בדרכיו ולעבדו כעבד קמי מריה. הן ודאי שיצטרך להתפלל יום יום להצלחת הדבר, אבל סוף כל סוף הוא ישתלם על ידי כך, מאחר שיצטרך ליתן משלו, הן מהגשמיות שלו והן מהרוחניות שלו, לאחרים.

הוראתו של ה'סטייפלער' לאברך בר אוריין

אברך אחד נכנס אל מרן הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל המכונה ה'סטייפלער' להתייעץ עמו איך לסדר את כל סדרי לימודו הקבועים, סדרי עיון ובקיאות, באופן שינצלם באופן המושלם ביותר כדי שיוכל להצליח בלימודו.

באלוקים בהצלתו מהם וישתדל לפרוע מה שחייב להם ולעשות חפציהם... וירף ידו מהזקתם ויסבב על מה שיהיה טוב להם, ויהיה נאמן בכל עניניהם ויורם אופני תועלותם בעניני התורה והעולם לעבודת הבורא, כמו שכתוב ואהבת לרעך כמוך... לא לייחל הגמול מהם ולא לקדם אצלם, ולא מאהבתו בכבודם ושבחם, ולא להשתרר עליהם, אך לקיים מצות הבורא ולשמור בריתו ופקודיו עליהם. כי מי שתהיה דעתו בעשותו חפציהם על אחד מהדברים שזכרנו תחילה, לא ישיג רצונו מהם בעולם הזה ויגיע לריק ויפסיד שכרו לעולם הבא. ואם הוא נוהג בזה לעבודת האלוקים בלבד, יעזרם האלוקים לגמול אותו בעולם הזה וישים בפיהם שבתו ויגדל ענינו בעיניהם, ויגיע אל הגמול הגדול בעולם הבא...

אכן עבודה גדולה ונפלאה היא עד מאוד ומשרה קדושה רבה על האדם, והאמת שקל מאוד להתחיל בעבודה זו, וזאת על ידי שירגיל האדם עצמו לעשות מעשה אחד של נתינה כל יום, מעשה שהוא עצמו בא ועושה מרצונו הטוב, לא מפני שמבקשים ממנו ולא מפני שהוא עתיד לקבל דבר מה בעבורו, אלא מפני שזהו תפקידו בעולם להיות נותן.

העזרה בבית כחלק מעבודת האדם

יש והאדם מתהלך בהרגשה שהעזרה בבית היא דבר שמועד להפריע לו בעבודתו, מעין נסיון, שהרי הוא טרוד

שהיא תעשה לו כסם המות. הנה המגיד הק' ממעזריטש זי"ע אמר (וכן הוא בספר בעש"ט עה"ת) על מה שאמרו חז"ל על הפסוק "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו" – "ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, אמר ראויין הללו שתשרה שכינה עליהן", שהוא עולה על תלמידי החכמים שיושבים ועוסקים בתורה, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, היינו שאין פותיהם (כלשון הפסוק "שמור פתחי פיך") מכוונים זה כנגד זה, כלומר שאין מתכוונים לומר זה היפך זה בשביל להתגדל ולהתפאר, אלא כל מגמתם לחתור אל האמת.

הנה כי כן, לימוד התורה כשלעצמו אינו מספיק לעשות את האדם אדם, רק הנישואין עם האשה יכולים לעשותו אדם, כי על ידי שיחיה עם האשה, יצטרך להתרגל לוותר משלו וליתן לאחרים. ואכן כאשר יתרגל בכך אז יהיה לימוד התורה שלו כראוי ויוכל להתנהג על פי התורה להדמות לעליון ויתקיים בו איש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם.

נתינה שלא על מנת לקבל

אף בספר "חובת הלבבות" (שער הבטחון פרק ד) מאריך בזה הרבה שעל האדם ליתן ולחזור וליתן לאשתו ולקרוביו ושלא יעשה זאת מתוך תקוה לקבל מהם דבר מה בחזרה. והנה חלק מלשונו: ואם יהיה הבוטח באלוקים בעל אשה וקרובים ואוהבים ואויבים, יבטח

פציעיהם, כאומר "דעו לכם שחוץ ממה שאתם נקראים נחשלים בחברת בני האדם עוד אתם מושללים מן השמחה והטובה והברכה על פי חז"ל, היתכן שראוי להעיר לו זאת? ! למי עוד יתכן שנתכוונו, למי שנתאלמן מאשתו או למי שנאלץ לגרש את אשתו שבלאו הכי חרב עליהם עולמם? סוף דבר, מה כל-כך נחוץ להודיע דבר זה אם ממילא כל אחד רוצה להתחתן מטבעו ולהקים בית נאמן בישראל?

אכן לפי האמור, הדברים מאירים. הן הסיבה שהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה ובלא טובה, היא מפני שאינו מתדבק בדרכיו של הקב"ה ואינו מתרגל ליתן לאחרים אלא שקוע כל כולו בקבלה ולקיחה, כי כך קבע הקב"ה שמי שחי חיי נתינה, אשר היא דרך התורה, נעשה אדם שמח, מה שאין כן מי שחי חיי לקיחה וקבלה, וכדאיאתא בירושלמי מסכת ערלה "דאכיל דלאו דיליה ביש לאסתכולי באפיה", האוכל שאינו שלו מתבייש להסתכל בפניו. סיבת הדבר כי נשמת האדם היא חלק א-לוה ממעל, וכיון שהקב"ה הוא חנון ורחום ונותן גם למי שאינו כדאי וזה כל מגמתו ליתן לברואיו, אף הנשמה טבעה בכך, ולכן ככל שהאדם מתרגל ליתן, הוא נעשה אדם יותר שמח וזוכה לטובה וברכה.

ובכן, יתכן שיהיה האדם נשוי חמישים שנה ועדיין יהיה שרוי בלא אשה, וזאת כאשר הוא עדיין עסוק יומם

מבוקר ועד ערב בתורה ותפילה ובפרנסת הבית, והנה מפילים עליו עוד דברים כגון לקנות חלב לבית וכדו', דברים שמשבשים לו את סדר יומו.

הרגשה זו נובעת מהמחשבה המוטעית שהנתינה בבית היא דבר נוסף ומיותר, ושאם הוא נענה לבקשת אשתו לעזור מעט הוא רק כדי שלא להיות בעל רע ושלא יתערער השלום בביתו. אך בלבו הוא רוטן "למה אינה יכולה ללמוד לקנות לבד? אין לי מספיק דברים על הראש שאני צריך להתעסק גם בזוטות אלו...?! " ולמען האמת, אין המדובר בזוטות, אלא בדברים חשובים מאוד שעשויים לבנות אותו ולעשותו אדם, ואף גם לבנות את הבית לעשותו משכן לשכינה.

אדם שאין לו אשה כיצד?

הנה חז"ל אמרו (יבמות סב, ב): "כל אדם שאין לו אשה - שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה", והשאלה נשאלת למי התכוונו, האפשר שנתכוונו למי שמציעים לו שידוך והוא אינו רוצה להקים בית, כי על כן באים ואומרים לו כדאי לך שתחתן ותזכה לכל אותה טובה?! הרי רוב בני אדם אינם במצב כזה, ורובא דרובא של אלו שלא הקימו את ביתם, אין זה אלא מפני שלא מצאו את זיווגם הנכון למרות שכבר עשו את כל הסגולות שבעולם וכבר השתטחו על כל קברי הצדיקים, כך שמאמר כזה רק זורה להם מלח על

חסד, אלא שהוא אוהב רק את עצמו וכל מה שהוא עושה רק לעצמו הוא עושה, כדי להרוויח ממנו. הוא מסכים להפוך עולמות בשביל לעשות איזה מעשה חסד, להיות ער בלילות ואפילו לשלם דמים מרובים, הכל כדי שבסוף יאמרו עליו כולם שעשה משהו שאף אחד לא יכול היה להראות כמותו. החסד נעשה כלי לגאוותו – לרוחו הגבוהה.

על האדם להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, היינו להתרגל שכל מעשי החסד והנתינה שלו יבואו מתוך עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה.

אין אנחנו מספיקים להודות

הנה בנשמת כל חי אנו אומרים "אילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רנה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו ולברך את שמך מלכנו על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות ניסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו", ואין אנחנו מודים בתור סגולה כדי שנקבל עוד מתנות טובות מאת ה', אלא מפני שאנו מתבוננים ורואים כמה מתנות חנים הוא נותן לנו, ונפשנו מתפעלת ומתרגשת, עד שהיא פורצת ברגשי הודיה.

אילו היה אחד מדפים סידור כאשר לפני נשמת מופיעות כל הסגולות שיש באמירת נשמת, היה מפסיד בכך את כל החיות שיש בתפילה זו והיה הופך אותה מתפילת שבת לתפילת חול. ואכן לעולם

ולילה ב'להיות צודק' וכשמבקשים ממנו ליתן משלו, הוא מסרב. נמצא שחז"ל דיברו לכל אחד ואחד, ואף לאלו שהקימו את בתיהם, שידעו שכל אדם שאין לו אשה, היינו כל מי שאין מנצל את המציאות של חיי הנישואין להתרגל לחיות חיי נתינה, שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה.

כך נבנה בית יהודי, על ידי נתינה, ויש בנתינה אופנים רבים בלי סוף, כגון להקשיב, ולהשתדל למלאות הצרכים הפיזיים וצרכי הרגש, ולהראות שהוא מתעניין וכן הלאה. על ידי כל אלה מתדמה האדם לעליון ונעשה אדם אחר.

בין תלמידיו של אברהם אבינו

לתלמידיו של בלעם הרשע

במסכת אבות שנינו (פ"ה מ"ט): "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע.

כתב על זה הרה"ק מסלאנים זיע"א בספרו "נתיבות שלום": הכוונה למי שעוסק בהכנסת אורחים וגמילות חסדים, יתכן שיהיה מתלמידיו של אברהם אבינו ויתכן שיהיה מתלמידיו של בלעם הרשע. כל נחשוב שתלמידו של בלעם הרשע אינו עוסק בעשיית חסד. לא ולא, גם הוא עוסק בעשיית

והכל היה אצלו עם חשבונות של גאווה. עזוב את הכל ותהיה מתלמידיו של אברהם אבינו.

והאמת שחז"ל כבר אמרו שזהו החילוק בין יהודי לגוי. וזה לשונם (ב"ב י, ב): חסד לאומים חטאת - כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן, שאינם עושין אלא להתגדל בו. הם אמנם נותנים, ואף יש להם קרנות צדקה, אבל אינה נתינה אמיתית אלא נתינה לשם קבלה.

יש לך אדם שכאשר אחד מבקש ממנו טובה, מיד הוא מתחיל לחשב בלבו אם כדאי לו להיענות לו, ויש שיבוא למסקנא שכדאי להיענות לו, שהרי עשיר הוא ויתכן שבהזדמנות יוכל להרוויח ממנו. רק אל תהיה אדם כזה! אמנם צריך להשקיע בזה עבודה, אבל לכל הפחות תבין זאת, אל תישאר שם! אל תהיה מתלמידיו של בלעם הרשע.

כשהאדם יתבונן בזה בביתו לכל הפחות פעם ביום, יביא להשראת השכינה. "איך אוכל שלא להחזיר משהו אחרי כל מה שאני מקבל... וכי אהיה גוי מושחת?!"...

קבלה שהיא נתינה

ואכן כמו כן יש גם להיפך, מי שמקבל על מנת ליתן, וכמו שאמרו חז"ל במסכת קידושין גבי אדם חשוב שקבלתו נחשבת כנתינה, עד כדי כך שהוא יכול לקדש את האשה על ידי שהוא מקבל ממנה פרוטה. הכל תלוי אם כן

אין ראוי לומר תפילת נשמת בתור סגולה, שהרי כל כולה של תפילה זו מיוסדת על הרגשת האדם שאינו יכול להודות דיו ואיך יבוא ויבקש עכ"פ בלבו איזו תמורה בעבור שנותן הודיה, כביכול הקב"ה חייב לו דבר מה מפני שמועיל בטובו להודות לו.

זהו מהלך שיכול להועיל לאדם להיות מתלמידיו של אברהם אבינו על ידי הנתינה בביתו. הרי האדם מקבל הרבה כל-כך בביתו, שהרי אשתו מתמסרת כל-כך לנקות את הבית, לכבס את הבגדים ולטפל בילדים, אין ספור טרדות. **על האדם להתבונן בזה עד שיתעוררו בו רגשי הכרת הטוב ומתוך כך ליתן לה מעט ולו שלא להיות איש מושחת.** יאמר לעצמו כך: אמנם אינני בעל מדרגה, אינני יודע אם יוכלו לומר עלי לאחר מאה ועשרים שהייתי ירא ושלם, אבל לכל הפחות לא יאמרו עלי שהייתי מושחת, ולכן אני מקבל על עצמי להושיט את עזרתי בבית עכ"פ פעם או פעמיים ביום. וכאמור לעיל, אפשר להתחיל עם דברים קטנים ולאחר מכן להרבות ולהוסיף...

חסד לאומים חטאת

והעיקר הוא כפי שנתבאר בחלק השני, שאם כבר ממילא עושים, שנעשה כתלמידיו של אברהם אבינו ולא כתלמידיו של בלעם הרשע. בלעם גם בירך, אבל מי רוצה להתדמות אליו? והרי הוא לא רצה לא לברך ולא ליתן,

שלא יהיה שקוע אך ורק בלימוד אלא גם ייצא קצת מעצמו לחשוב על אחרים, אלא התכוון ליתן לו עוד עצה ללימוד התורה, אם רוצה אתה ללמוד תורה בקדושה, עליך לוותר משלך ולהרגיל את עצמך להיות נותן ולא מקבל. אתה מבקש עצות לתורה? זו אחת מהעצות... כעין זה כתב מרן ה'חזון איש' זצ"ל שאם האדם רוצה להצליח בתורה, יעסוק בחסד, כי כל חסד שיעשה יפתח לו את מוחו ולבו וממילא יצליח בתורה, שהרי להצלחה בתורה זקוקים לסייעתא דשמיא, וכשהאדם מתדבק בדרכיו של הקב"ה, אז הוא זוכה לסייעתא דשמיא.

במחשבתו של אדם, האם היא שקועה בנתינה או בקבלה, וכל עוד היא שקועה בקבלה, אין האדם נקרא אדם, אינו נקרא שרוי עם אשה ואינו זוכה עדיין לאותה שמחה ברכה וטובה שהם מנת חלקם של השרוי עם האשה.

כשהאדם מושיט את עזרתו בבית למרות כל הטרדות האופפות אותו, הוא נעשה קדוש, ואף התורה שלו נעשית תורה בקדושה מאחר שהוא איש נותן.

עצה להצלחה בתורה

ונסיים בענין הוראתו של ה'סטייפלער' זצ"ל לאותו אברך שישאל מה יוכל לעזור בבית, שלא התכוון רק

יום שלישי פרשת בלק – י"ב תמוז ה'תשפ"א

יגעת ולא מצאת אל תאמן

כזאת שיתייגע האדם ולא ימצא, והשאלה היא איך הדבר עולה בקנה אחד עם המציאות הנראית לעין, כאשר בני אדם מתייגעים הרבה הן בעניינים גשמיים והן בעניינים רוחניים ואינם מוצאים.

או שלא יגעת או שמוצאת

והנה ידוע מה שאמר הרה"ק מקאצק זיע"א, שאם האדם ראה שלא מצא, סימן הוא שלא יגע. ולפי זה אם יתעקש לומר שיגע ואעפ"כ לא מצא, יאמר היפך דברי חז"ל.

אולם בספר "בינה לעתים"⁵ (עת לדרוש דרוש לג) כתב: אם יגעת בתורה ולא הצלחת להבינו, אל תאמין שהוא כן באמת שלא מצאת, כי אדרבא מצאת הרבה, שהיגיעה עצמה היא המציאה ותחשב לך להשגת תכלית.

ובזה הוא מפרש לשון הפסוק "אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך", יגיעתך היא מציאתך ומחמתה עליך להרגיש מאושר ושמה.

המציאות היא שמתייגעים ואין רואים תוצאות

ידועים דברי חז"ל (מגילה ו, ב): "אמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם יגעת ולא מצאתי - אל תאמן, לא יגעת ומצאתי - אל תאמן, יגעת ומצאתי - תאמן".

הנה רוב בני אדם מוצאים את עצמם מתי שהוא שיגעו ולא מצאו, ולוואי רק פעם אחת. בדברים הכי כואבים ורגישים שבחיי האדם, האדם מרגיש שיגע ולא מצא. "היודע לך כמה כספים השקעתי בזה?! כמה שעות השקעתי בזה...?!".

יש שהאדם מחפש שנים הרבה מי שיעזור לבניו ואינו מוצא, יש שהאדם עושה שנים הרבה ככל אשר לאל ידו להתפרנס בכבוד, כבר השתדל והתפלל והתחזק בבטחון, ואפס. כפי הנראה הקב"ה רוצה אחרת, הוא אומר, ובכל אופן אינו רואה שמתקיים בו יגעת ומצאת.

אולם חז"ל שהם אמת ותורתם אמת גילו לנו שלא יתכן הדבר, אין מציאות

⁵ לגאון ר' עזריה פיגו ז"ל בעל גדולי תרומה על ספר התרומות. דרוש זה דרש הגאון המחבר לכבוד הדפסת ספרו 'גדולי תרומה'.

שיהיו לו בנים מצוינים עם שם טוב. וכן בענין הממון, ההצלחה תיחשב אצלו כאשר יתרבה ממנו ועל ידי כן יוכל לשבת וללמוד ולקיים מצוות ה' בהרחבה, שבת ויו"ט, ולהשיא את הצאצאים בהרחבה.

הן כל המחשבות האלה הגם שהן נוגעות ברוחניות, הן נובעות מהסתכלות גויית, מההסתכלות שהתוצאות הן אלה שקובעות את ההצלחות.

אמנם מתפללים אנו שיהיה אך טוב וחסד לכל בני ישראל, בני חיי מזוני וכל טוב בעולם, וכן התפללו הצדיקים תדיר, כי כך הקב"ה רוצה שיהיה לבני ישראל כל טוב שבעולם, והרי זה מקדש שמו בקרב האומות כשרואים שבני ישראל אינם חסרים מאומה, כמו שכתב הרב **מלבי"ם** ז"ל בפרשת המן על הפסוק "ובוקר וראיתם את כבוד ה'".

אך מכל מקום לא זה מה שמחשיב את חיי האדם כחיים מוצלחים. שתי סוגיות שונות הן שלא קרבו זה אל זה. מצד אחד מתפללים על כל טוב שבעולם ומבקשים חיים של עושר וכבוד, חיים של יראת שמים וכו', ומצד שני עלינו לדעת שלא אלו קובעים את הצלחת האדם.

הצלחה נמדדת בקרבת אלוקים

בלבד

הצלחת האדם נמדדת בדבר אחד **בלבד**, בקרבת האלוקים. אם האדם מגיע לקרבת אלוקים, הרי הוא מוצלח

ואכן החסידים היו חוזרים הרבה על יסוד זה: **אל תאמין שלא מצאת. אם באמת יגעת, בהכרח מצאת, כי היגיעה עצמה היא היא המציאה.**

ולמען האמת דברי הצדיקים משלימים אלו את אלו, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וכה אמרו: אם אתה מרגיש שיגעת ולא מצאת, או שלא יגעת ולכן לא מצאת, או שיגעת אלא שאתה טועה וסבור שלא מצאת. ולפעמים שניהם קיימים, יגעת רק מעט ולפי ערך יגיעתך מצאת, אך אינך מרגיש את מציאתך מפני שהיא דלה בערך היגיעה.

הצלחה אמיתית ביצד?

צריך להתבונן בזה הרבה, כי אלמלא כן נחיה בעולם אחר, עולם של שקר, שהרי העולם צועק היפך זה. בעולם החול מחפשים בכל עת להגיע ליעדים ורק מי שמגיע אליהם נקרא 'מוצלח'. בעולם זה מחשיבים הצלחה רק כשרואים תוצאה גלויה לעין. ואם אצל הגוי פסגת ההצלחה היא כאשר יקבל כבוד, ממון ותאוות אחרות (כל אחד לפי מדרגותיו, כי גם אצל הגוי יש מדרגות שונות בטמטום הלב, יש מי שתאוותיו שפלות ביותר ויש מי שנווד בעולם הגדול כדי למלאות סיפוקו וכו'), הרי שאצל היהודי שיודע שתכליתו להגיע לדברים רוחניים, פסגת ההצלחה היא כאשר יקבל כבוד מענין רוחני, כגון שיתמנה לרב או מגיד שיעור או שיהיה מחבר ספר או יעשה שידוכים הגונים או

ולא המגיד שיעור ולא החומר הנלמד, ומייחל לעבור את שנות הישיבה כמה שיותר מהר ולצאת אל העולם הגדול, לעולם לא יהיו לו חיים, כי גם כשיבוא כברית האירוסין, יצפה בכליון עינים להגיע לחתונה, וכשיגיע לחתונה יצפה בכליון עינים להוליד בן, וכשיוליד בן יצפה לגמלו וכן הלאה, תמיד יהיה בציפייה דרוכה ולא יהיה מחובר לחייו.

האדם צריך ללמוד לחיות את חייו מתוך הכרה שבכל מצב שהוא נמצא שם טמונה הצלחתו, כך שאינו צריך לצפות כלל שישתנה המצב, ואם בדרך משל הוא מתבגר והולך ועדיין לא מצא את זיווגו, יבין שכאן במצב זה הוא יכול לבנות את קרבת האלוקים שלו, ואם תבוא הישועה וימצא את זיווגו, זה יהיה רק בדרך אגב, אבל ההצלחה תלויה במה שעשה בהיותו בתוך מעבר זה.

בין ישראל לעמים

הנה בשיעור הקודם הוזכר החילוק בין צדקת היהודי לצדקת הגוי, היהודי נותן צדקה כי הקב"ה רצה שיוציא משלו ויתן לזולתו, ולא תרע לבכך בתתך לו, ואילו הגוי מסתכל תמיד על התוצאה, הבה ואראה מה ארוויח מזה. מטעם זה אמרו חז"ל שהיהודי הנותן צדקה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, וביארו התוספות כי אצל היהודי גם אם לא יתקיים התנאי ולא יחיה בנו, לא יתחרט על הצדקה שנתן, מה שאין כן הגוי שאם לא יתקיים התנאי יבעט

שבמוצלחים. כל השאר הם מתנות שהקב"ה נותן לו, מתנות ולא הצלחות, כי לא בעבורם בא האדם לעולם.

היו מן הצדיקים שלא היתה להם פרוטה בכיסם כי היו במזל עניות, והיו המוצלחים הגדולים ביותר. כמו כן היו צדיקים שלא זכו לפרי בטן, והיו מהם שהולידו בנים, אך הבנים לא היו מוצלחים. כך יש בדורנו וכך היה בדורות הקדומים. ראו נא מה היה עם אברהם אבינו, עד מאה שנה לא הוליד בנים, וגם כשהוליד, הוליד את ישמעאל. אמנם הוליד גם את יצחק, אבל לא זה קבע את הצלחתו, מה שקבע את הצלחתו הוא עשרה הנסיונות שלו.

המטרה היא לחיות את המצבים ולא להיות מאתוריהם

כשישנה האדם את תפיסתו ויבין שההצלחה נמדדת אך ורק על-פי קרבת האלוקים של האדם, יבין בכל מעבר שיש לו בחייו, שאין המטרה למצוא את עצמו בעבר השני, כי גם אם יעשה הכל כדי למצוא את עצמו בעבר השני, כשיגיע לשם, יגלה שיש לו עוד מעברים שהוא צריך לעבור, אלא המטרה היא לעשות את הדברים הנכונים בתוך המעברים, ובזאת תהיה הצלחתו. אל תנסה בשום אופן להמלט מן המצב, כי אז תאבד את הצלחותיך, כי הצלחותיך טמונים בדרך שאתה עושה ולא בתוצאה הסופית.

בחור שנמצא בישיבה ומרגיש ששום דבר אינו לרוחו שם, לא החברים

ויתחרט.

התפקיד היא מפני שהוא מפרש את שינוי התוצאה כחוסר הצלחה, כי לכן הוא מגיע למסקנא שלא עשה את הדבר הנכון ואילו היה עושה את הדבר הנכון, היה מצליח. אבל באמת אין הדבר נכון כלל, ואם אמנם יתכן שלא עשה את הדבר הנכון ובאמת יצטרך לעשות חשבון הנפש לבחון זאת, מכל מקום אינו יכול ליקח ראייה ממה שנשתנתה התוצאה, שהרי יתכן שבאמת נחל הצלחה גדולה אשר נמדדת בדרך שעשה ולא בתוצאה הסופית, והצלחתו נזקפת לעשיית הדבר הנכון מה שהביאה לו סייעתא דשמיא.

דוגמא לדבר: האדם השקיע כסף ולא נותר כלום ממנו. פעמים הרבה יש שיגלה שלא עשה את הדבר הנכון, והיינו כגון שלא היה לו הכסף להשקיע וכל שכן אם לקח הלוואות בשביל זה שהוא עוול גדול מאוד, ואפילו אם היה לו הכסף, הלא אסור היה לו להשקיע את כולו, אלא צריך היה להשליש.

אך אנו מדברים במי שעשה את הדבר הנכון, וכגון שהיה לו הכסף הדרוש בשביל ההשקעה והתייעץ עם מומחים ואף שאל בעצת איש אלוקים, ובסוף ירדה השקעתו לטמיון. יידע אדם זה שאין שום הוכחה ממה שהשקעתו ירדה לטמיון שלא עשה את הדבר הנכון, וזאת משום שתכליתו היתה שכאשר מזדמנת לו הצעה להשקעה כספית יתנהל נכונה, שתהיה לו הענוה הדרושה וההכרה האמיתית שאין הדבר תלוי כי

זהו היסוד, הגוי מסתכל על התוצאה, ולכן אם התוצאה מאכזבתו הוא מתחרט. היהודי הגם שהוא מבקש איזו ישועה, לא בשביל זה הוא נותן, אלא נותן כי הקב"ה רוצה שיתן. וכן הוא בכל דבר, לא רק בצדקה. הגע בעצמך! יהודי שנסע לקברי צדיקים ואמר את כל התהלים בשביל חולה שיתרפא ובסוף נודע לו שהחולה נפח את נשמתו, וכי הוא מתחרט בעבור כך על התהלים שאמר! בוודאי אינו מתחרט! כי היהודי מבין שהקב"ה רצה ממני שיאמר תהלים לרפואת החולה, זה היה העבודת ה' שלו, ולכן גם אם בסוף נפטר החולה, סוף סוף אני קיימתי את תפקידי ונחלתי הצלחה. אין פירושו של דבר שקיימתי את שליחותי ושליחותי לא עלתה יפה, אלא פירושו שקיימתי והצלחתי, יגעתי ומצאתי. מה מצאתי? מצאתי קרבת אלוקים שהיא תכלית חיי.

תוצאה הפוכה אינה מורה על כשלון
בביצוע התפקיד

ומעתה צריך האדם ללמוד שאם עשה דבר מה בציפיה לתוצאה מסוימת ויצאה תוצאה אחרת הנראית בעיניו ככשלון, אין זה אומר שלא ביצע את תפקידו נכונה, כי כמו שהתוצאה אינה מורה על הצלחה, כך התוצאה אינה מורה על כשלון בביצוע התפקיד. הן הסיבה שאדם כזה תולה את שינוי התוצאה מכפי שציפה בכשלון בביצוע

שמוע שההצלחות החיצוניות יבואו בעקבות ההצלחות האמיתיות, ואם אינך רואה אותן עכשיו, תמצא אותן בהמשך.

ואברהם שב למקומו

כבר הובא כמה פעמים פירושו של הגה"ק **משינאווא** זיע"א על הפסוק "ואברהם שב למקומו". היה זה כאשר התפלל פעם בכל כוחו על יהודי אחד שהיה שרוי במצוקה באשר רצו לשפטו והשתדל בשבילו הרבה והדבר לא הועיל. אמר אז הגה"ק בזה הלשון (נדפס בדברי יחזקאל): התורה הקדושה סיפרה על צדקת אברהם אבינו ע"ה, דהנה הוא המליץ לפני הבורא ית"ש על אנשי סדום להצילם ואמר אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר וגו' חלילה לך מעשות כדבר הזה וגו' ואח"כ אמר אולי ימצאון שם ארבעים ואח"כ אמר אולי ימצאון שם עשרים ואח"כ אמר אולי ימצאון שם עשרה, וכל עבודתו היתה רק להצילם, אך לא פעל כלום בבקשתו אצל השי"ת בשבילם, כדכתיב אח"כ וה' המטיר על סדום וגו', אעפ"כ כשלא פעל כלום לא התעצב אברהם מזה, רק הוא עשה את שלו שהתפלל, וכשלא פעל בתפלתו לא היה זאת עסק שלו, כי ידע שהקב"ה כל דרכיו משפט ואין עול, ותיכף אברהם שב למקומו (לשון הפסוק: וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו), היינו למדרגתו הראשונה, לעבוד את השי"ת בשמחה כמקודם.

והפטיר הגה"ק: והתורה הקדושה

אם ברצון ה' ושיתפלל לה' שינחהו בדרך הנכונה ושיברר אם באמת ראוי לו לעשות את ההשקעה וכו', וכיון שעשה את כל זה, הגם שהשקעתו ירדה לטמיון, יוכל לומר על עצמו "יגעתי ומצאתי", כי יגיעתו לא היתה למצוא את המקום הנכון להשקיע, אלא למצוא את מהלך התורה ולהצמד אליו בעצימת עינים, וכיון שעשה כן והתייעץ ואף שילם לשם כך מכספו, נחל הצלחה גדולה מאוד.

הצלחה גוררת הצלחה

כמה כאב יש אצל אנשים האומרים "הפעם ניסיתי כל מה שיכולתי, לא התעצלתי, התייעצתי עם יראי ה', אמרתי תהלים, חיכיתי בסבלנו כדי לעשותו ביישוב הדעת ולא בפזיזות, ולא מצאתי, קיבלתי שתי סטירות לחי. אל תאמין לדבריך, כי בוודאי מצאת. אם יגעתי – מצאת. איי, אינך רואה תוצאות, אבל זכית לקרבת אלוקים הן בשעת מעשה והן עכשיו כשהתוצאה נשתנתה מכפי שרצית, שהרי גם עכשיו אתה מתבטל לה' וממשיך לדבר עם הקב"ה ולהתחנן בפניו שיצילך מהמצב החדש שנקלעת בו. זה נקרא הצלחה. בסוף בסוף, כשתעלה השמימה לאחר מאה ועשרים, באיזה הצלחות יתחשבו? בהצלחות אלו, לא בכל ההצלחות המדומות שנקראות הצלחות בעולם השקר. ולמען האמת, עוד תראה שתזכה גם להצלחות הנקראות הצלחות בעולם השקר, שהרי כך הבטיח הקב"ה בפרשת והיה אם

שהכל תלוי במדת הנתינה של האדם. וכעת נאמר שאין רואה תמיד תוצאות, ויתכן שיתן האדם מבוקר ועד ערב ולא יהיה בביתו לא שמחה ולא ברכה ולא טובה. יתכן שהמצב בביתו כה מורכב שאין עם מה להתחיל, וכל כמה שהוא נותן הוא רק מקבל קיתון של שופכים ובלי סוף עגמת נפש. הנה בשיעור הקודם הזכרנו עוד שעל האדם ליתן בהרגשה של הכרת הטוב שהרי בבית משקיעים בשבילו את כל הנשמה, ואף כאן יש לומר שלפעמים אין הדבר כן, כי יתכן שלא יקבל בביתו כלום מלבד מכות וצרחות, ואף אם יתן ויחזור ויתן, לא ישתנה הדבר מאומה.

ובכן, דע לך שאין הצלחה יותר גדולה מזו. אין שום ספק בדבר. הרי האדם הגיע לזה העולם כדי להזדכך ולהתעדרן, ואם הוא נקלע למצב כזה, כמה זיכך ועידון יש בזה. שכח נא לרגע אחד מהעתיד והבט רק על ההווה, הרי הזדמנות נפלאה יש לך ליתן לאשת חייך שלא על מנת לקבל שום דבר בתמורה, ואם תקבל, קיתון של בוז תקבל. אם אתה משכיל לנצל את ההזדמנות, אין לך הצלחה גדולה מזו. ובעבור כך תקבל שמחה מהקב"ה, טובה וברכה, ובלי סוף הצלחות בחיך, כי הכלל הוא שמי שיש לו קרבת אלוקים, זוכה להצלחות בלי סוף, אם כי אין הדבר מוכרח שתראה אותן בתחום זה שבו אתה מזדכך. אל תנסה למצוא את ההצלחות בתחום זה,

היא נצחית, וכן ראוי להיות כל אחד מישראל.

הנה כי כן, היודע את האמת מבין שההצלחה אינה תלויה בתוצאה אלא בדרך, ואם כן הוא יכול לחזור למקומו הראשון ולהיות בשמחה ובטוב לבב. אין הפירוש שאברהם אבינו ויתר על ההצלחה, אלא שהבין שנחל הצלחה גדולה מאוד ונתקיים בו יגעת ומצאת תאמין.

במוחנו אנו רגילים לומר לעצמנו תמיד: זה לטובה, יש לזה חשבון, בוודאי ייצא מזה דבר טוב, יכול הייתי להפסיד יותר. חשבון אמיתי הוא, אבל הוא כבר מתייחס לתוצאה, ויש חשבון נוסף שצריך לבוא קודם, והחשבון הוא שגם אם נניח שהיה יוצא מזה רק הפסד, את ההצלחה כבר היתה לי, ומה יהיה בסוף, זה כבר ענין אחר, והוא רק בא כשלב שני, שבוודאי ייצא מזה דבר טוב כי הקב"ה עושה רק טוב ועוד זאת נותן טוב גלוי לעושי רצונו.

הצלחה בבין אדם להבירו – חסד של אמת

כל זה נכון לא רק כלפי הענינים הכספיים של האדם, אלא גם כלפי המצבים המורכבים שהאדם נקלע בהם, וכגון עניינים של בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו. הן בשיעור הקודם הובא מאמר חז"ל כל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה, ומכלל לאו אתה שומע הן, ונתבאר

בתוצאות, ולכן אומר המגיד שיעור לעצמו: מה אני צריך להתייגע עם החלשים ואשאר בדרך הראשון? אשקיע בחזקים ואראה תוצאות נפלאות. אין הוא מבין שהוא נעשה מגיד שיעור דווקא בשביל היגיעה, ולא כדי שבסוף יגלה שהבחור החלש עלה ונתעלה, כי זה כבר נושא אחר, ואם זה אכן יקרה, הרי זה רק מהסייעתא דשמיא שזכה לה מפני שעשה את הדבר הנכון, אבל זה כבר ענין צדדי, והדבר העיקרי שבגללה הוא נתמנה למגיד שיעור הוא כדי שיקרע את עצמו, כי על ידי כן הוא מתבטל להקב"ה ונעשה קרוב אליו.

הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים

וכמו שהוא בין רב לתלמידיו, כך הוא בין אב לבניו. הנה כשיש לו לאב בן אחד שאינו מוצלח כל-כך, מה הוא אומר? ברוך ה', עשרה בנים נתן לי ה', עם כולם הצלחתי חוץ מעמו, וכי עם כולם הייתי חייב להצליח? ! אין הוא מבין שההצלחה הגדולה ביותר שלו נזקפת לזכותו. כשהוא שומע דברים אלו, הוא עומד כמשתומם, הרי בן זה הלבין את זקני! לא, אינך קולט, זהו הבן שהביא לך קרבת אלוקים. כל השאר רק הביאו לך גאווה.

הגעת לתכלית חייך אך ורק בזכות בן זה שעשה לך צרות, כי הוא זה שהכריח אותך להתעלות מעל הקרקע, הוא זה שהכריח אותך לנשוך את שפתיך כדי שלא לומר דבר שאינך צריך לומר, ובגללו נאלצת

כי חזיון כזה נובע מהסתכלות גויית, אלא תראה עצם זה שאתה נותן בבית למרות הקושי שבדבר, כהצלחה נכספת.

תודתו של מגיד שיעור בישיבה

קטנה

לפני שמוניתי לשמש כמגיד שיעור בישיבה קטנה, הלכתי לקבל הדרכה מיהודי אחד שמשמש כמגיד שיעור זה שלושים שנה ונסיונו רב. אמר לי: "כל יום תקום ותתן תודה להשי"ת על הזכות שנתן לך לקרוע את עצמך (צורייסן און צופליקן) בשביל ללמד דיבור בתוספות לבחור".

כמה משפט זה נכון! אל תתן עכשיו תודה על שאתה זוכה לבנות גדולי תורה, אלא על עצם זה שאתה עובד קשה ומתייגע ועדיין אין התלמיד מבין, על זה תתן תודה, כי זהו ההצלחה הגדולה ביותר, מה שבסוף יצא מתלמיד זה אינו מעניינך.

כך הוא בכל ענין של חסד שהאדם עוסק, עליו להודות לה' על שזכה להתייגע בשביל אדם מישראל. יתן תודה על שלא השיב מנה אחת אפיים למעליביו...

לפעמים יש שהמגיד שיעור משקיע כל כולו בתלמידים החזקים ואת התלמידים החלשים הוא מזניח. נדמה לנו שהוא עושה כן משום שנהנה להתפלפל עם החזקים ואינו יכול לוותר על הנאה זו. אך הסיבה האמיתית היא שאנו רגילים תמיד לתלות את ההצלחות

צדיקים ולא עלתה בידו, שנקרא אבי צדיק, ויגיל לעולם הבא, כי לעולם הבא יקבל שכרו כאילו עשה בנו מצוות ומעשים טובים כל ימי חייו.

אל תאמין לעצמך

והאמת שהדבר הגיוני מאוד, כי מה עוד הקב"ה תובע מן האדם חוץ מזה. ראו נא כמה יהודים יש שעבדו והתייגעו לחנך את בנם בדרך התורה, ואף השיאום עם משפחות טובות, ולפתע התרחש המפנה והתחילו להתדרדר עד שנפלו לגמרי לדאבון כל לב. אין ספק שמה שמוטל על ההורים הוא רק להתייגע, זה ותו לא. יטען האדם: הלא נתקיים בי יגעת ולא מצאתי במלוא מובנו. נענה לעומתו: אל תאמין. אל תאמין שלא מצאת. באת לעולם כדי להגיע לקרבת אלוקים, רק לזאת כי אילו כדי להעמיד דורות ישרים, אין הקב"ה זקוק לך, הוא יכול לעשותו לבדו. הוא רוצה ממך רק דבר אחד, שתתייגע בתוך המצבים שאתה שרוי בהם ותתקרב אליו, ואם אתה עושה כן – אתה נוחל הצלחה, וכיון שכך תזכה ממילא לשמחה ברכה וטובה בתוך אותו מצב שאתה שרוי בו.

אמנם אין קל לשנות את תפיסתנו, שהרי אנו חיים כל חיינו סביב התוצאות, אם תוצאות רוחניות ואם תוצאות גשמיות. אבל זהו האמת ויראי ה' חיו עם אמת זו, וכשמתרגלים לחיות כך, יותר קל להגיע לקרבת אלוקים ואין באים לידי צער...

להזיל מכספך אשר יגעת עליו קשה כל-כך כדי לשלם לאברך שידבר אתו למרות שלא ראית תוצאות. כל אלו הצלחות נפלאות הן.

גיל יגיל אבי צדיק

לסיום יש להביא לשון נפלא מספר "תפארת נפתלי" להרה"צ רבי נפתלי הירצקא העניג זצ"ל אב"ד שארמאש (פרשת תולדות): בענין גידול בנים על דרכי התורה והיראה, הרבה בני אדם שמצטטרים על זה שלא עלה להם כרצונם ורואים אחרים שאינם מתייגעים את עצמם כל כך ועם כל זה עולה בידם לראות זרע ברך ה', וזה גורם להם להתרשל מגידול שאר בניהם (כי אם אין חינוך הבנים תלוי ביגיעת האב, מה לנו להתייגע), וזה טעות, כי חז"ל אמרו יגעת ולא מצאת אל תאמין, וגם אם רואה בעיני בשר שלא הצליח זה רק לפי ראות עיניו, אבל הקב"ה מצרף למעשה את מחשבתו, ואם האדם מתייגע לחנך את בנו בדרך טובה ולא עלה בידו ואפילו אם יצא ממנו בן רשע חלילה, מכל מקום הקב"ה קובע לו שכר כאילו העמיד בן צדיק, כאילו בנו עשה כל ימיו מצוות ומעשים טובים שאז היה נוחל חלק בהם, כי לא יגרע מצדיק עינו, ורק לפי ראות עיני בני אדם אין לו זכות, אבל הקב"ה נותן לו שכר הרבה כפי צערו ועמלו במה שהדריך בנו לטובה.

ומוצא שם רמז לדבר בפסוק במשלי (כג, כד) "גיל יגיל אבי צדיק", היינו מי שהתייגע הרבה להדריך את בנו בדרך

יום המישי פרשת חוקת – ז' תמוז ה'תשפ"א

עבודת ה' של העוסק במשא ומתן לפרנסתו

מעשה ידינו כוננה עלינו – מכתבו של יהודי בעל מדרגה

לו. כשהגיעה תקופת המבחנים, נאלצתי להשקיע שעות רבות מאוד כדי לחזור על כל החומר הלימודי, ואז נשברתי ברוחי. שמעתי את שכני מלמעלה עוסק בקול בהוויות דאביי ורבא ומסתלסל בניגונה המיוחד של הגמרא, ואילו אני נגזר עלי לעסוק בלימודי חול. לא יכלתי להרגע. הלכתי ליטול עצה מן הזקנים, יהודים ספוגים בתורה וחסידות. כולם אמרו לי פה אחד שהיות שאני עושה לפי הוראת מורה דרכי, זהו העבודת ה' שלי ועלי לעשותו בשמחה רבה.

דבריהם אמצו את לבי והחלטתי מאז להגיד לשם יחוד קודם לימודי החול שלי מאחר שזהו העבודת ה' שלי, וכך אני אומר: הנני מתיישב ללמוד לימודי תואר כדי לקיים מצות לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ולקיים רצון בוראי לפרנס את משפחתי וכל הכוונות והייחודים יהיו על דעת הבעש"ט הק' ותלמידיו, ויהי נועם וכו'.

מדרגה של יהודי...

חלילה מלראות עצמו כחי חיים בפולים

ובכן, היות שרבים מזדהים עם

קיבלתי מכתב מיהודי, אקריא את תוכנו ואחר כך נראה מה אנשי המעלה אומרים על זה. כה הוא כותב:

שלום רב! אני לומד עכשיו לימודי חול לתואר ראשון וכל יום לפני שאני מתחיל בלימודי, אני אומר לשם יחוד, וזאת בעקבות מעשה שהיה. לפני כשנה, לפני שהתחלתי את הלימודים האלה, לא ידעתי להחליט האם עלי להמשיך ללמוד ככולל או להתחיל בלימודים אלה כדי לקבל תואר ולהתפרנס בכבוד. יותר משכני לבי להמשיך לשבת ככולל, אך היות שלא הצלחתי לגמור את החודש, הלכתי לשאול את מורה דרכי לדעת כדת מה לעשות. אמר לי מורה דרכי להתחיל בלימודים במקום לשבת ככולל אך בד בבד לקבוע עתים לתורה חוק ולא יעבור.

קשה היה לי הדבר, כי רציתי להשאיר ככולל, ואפילו פרצתי אז בככי, אבל נזכרתי במאמר חז"ל על הפסוק לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. נראה היה לי שאמר לי על שמאל שהוא ימין, אבל הבנתי שאני מחויב לציית

לכבוד שמים.

המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו

וממשיך הרב הוטנר: אהובי חביבי!
אמור לי האמת, האם אמירת פרק תהלים
לשלומו של חולה על ידי הרופא העומד
לעשות הניתוח נקרא חיים כפולים? עתה
חביבי יקירי חלילה לך שתראה עצמך בראי
כאלו יש לך חיים כפולים. חז"ל אמרו "כל
המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו",
היינו שכל מה שהוא עושה אפילו בעניינים
הגשמיים, הוא עושה למען דבר אחד.

לסיום הוא כותב לו: צר לי מאוד עליך
אם לא הבנת זאת, כי אם יש לאדם המון
נקודות המפורזות זו תחת זו, יש לו ריבוי
של סוגי חיים וצער גדול מאוד, כי הוא
מרגיש כל שעה אדם אחר. אבל אם כל
הנקודות מסודרים מסביב לנקודה אחת
שעומדת באמצע, הרי זה עיגול אחד.
חובתך בעולמך להעמיד במרכז חייך את
האחד ואז לא יהיה לך שום כבדות. חבל
שהתעצבת, הלא אתה יכול לחיות חיים
מאושרים ולעבוד את ה' בשלמות כאשר
תזכור שבכל מה שאתה עוסק את עובד את
ה'.

זהו החלק הראשון, לקיים שויתי ה'
לנגדי תמיד ולזכור שאנו עובדים את ה' בכל
עת ובכל רגע. ידוע שאפילו הגויים היו
קוראים את הרה"ק רבי קאפיל חסיד זי"ע⁶

יהודי זה, מן הראוי שנלבן יותר סוגיא זו
ובוודאי יהיה לעזר ולתועלת. תחילה
נקריא מכתב נוסף מהגאון רבי יצחק
הוטנר זצ"ל. יהודי אחד שהוציא תואר
באיזה תחום על פי הדרכתו, כתב לו
שהוא מרגיש מאז שהוא חי חיים
כפולים, הוא אמנם לומד ומתפלל
כיהודי, אך כיון שהוא עוזב את בית
המדרש, הוא מרגיש כאילו הוא חובש
כובע אחר ונכנס לעולם של מסחר שם
הוא נעשה רשכבה"ג.

כותב לו הרב הוטנר: חס ושלום!
למותר להגיד לך שמעולם לא הייתי
מסכים בשום אופן שתחיה חיים כאלה.
אמנם אמשל לך משל, מי ששוכר לו חדר
בבית לחיות בו חיי תושב ושוכר לו עוד
חדר במלון לחיות בו חיי אורח, זה נקרא
שחי חיים כפולים. אבל מי ששוכר בית
עם שני חדרים, אינו נקרא שחי חיים
כפולים, אלא נקרא שחי חיי רחבות.

ד"ר וואלאך בדוגמא

ומספר: ביקרתי פעם בירושלים בבית
החולים של ד"ר וואלאך (שליט"א) וראיתי
אותו נכנס לחדר ניתוח וניגש אל החולה
השוכב על שולחן הניתוחים ושואל אותו
לשם אמו כי רצה להתפלל עליו בשעת
הניתוח. סיפרתיו לאחד מיוחד מבין גדולי
ירושלים וקרא: כמה צריך לקנאות ביהודי
כזה שיש לו הזדמנות כזו לשמש כלי שרת

⁶ הבעל תפילה בהיכלו של הבעש"ט הק' זי"ע, אבי שושלות קאסוב – וויזניץ.

לא יהיה חילוק אצלו בין מרבה
לממעיט

ובספר "רמתיים צופים"⁷ הביא ליישב בשם הרה"ק הרבי ר' בונים מפרשיסחא זיע"א שאמר שתכלית הלימוד היא שיבוא האדם לידי ביטול להקב"ה וירצה רק מה שהוא רוצה, וזהו הפירוש בלשון חז"ל "ובלבד שיכוון לבו לשמים" שלא יהיה חילוק אצלו בין מרבה לממעיט ולא יעשה שום חשבון כמה עולם הבא יהיה לו.

על האדם לומר לעצמו: אם הקב"ה הכניס אותי למצב זה, לא אכפת לי מה שיש לחברי יותר עולם הבא, כי אין אני עובד את העולם הבא שלי אלא את הקב"ה. אני עובד את הקב"ה בתוך המצב שאני נמצא ואני שמח בכך, ואם שאלתי את מורה דרכי כי לא הצלחתי לגמור את החודש ואמר לי לעשות לפרנסתי, הרי אני שרוי במצב כזה ואין לי שום סיבה להתעצב בעבור כך.

יש והאדם מוכרח לעבוד לפרנסתו ואז הוא מסתכל החוצה ורואה איך פלוני אשר חותנו גביר ומחזיק אותו על שולחנו הולך וגדל בתורה ושמו כבר הולך למרחקים. בני מעיו מתחילים להתהפך לו, מה פשעי ומה חטאתי שלא זכיתי שחותני יהיה גביר? אם יתנו לי מן השמים כדי פרנסתי וגם את שלום ביתו

השיויניניק, כי בלכתו בשוק ולא רצה לשכח את ה' היה ממלמל תדיר "שויתי ה' לנגדי תמיד". זה אמנם מדרגה גדולה של צדיקים, אבל גם אנו יכולים עכ"פ להתרגל להעמיד את הקב"ה באמצע באופן שכל מה שנעשה יסתובב סביבו, וממילא לא נרגיש שיש לנו חיים כפולים.

ובלבד שיכוון לבו לשמים

וכעת נבוא אל החלק השני שהוא החלק היותר קשה להכילו. מה נעשה כאשר יבוא אדם וישאל: הכל טוב ויפה, אפשר אמנם לעבוד את ה' על ידי עסק הפרנסה, אבל חז"ל אמרו "ותלמוד תורה כנגד כולם" וכן הודיעו לנו בכל מקום שאין דבר חשוב מלימוד התורה ועליה העולם עומד, ואם כן דוה לבי מדוע לא זכיתי להיות מלומדי התורה כל היום.

על זה יש להביא מאמר חז"ל (ברכות יז, א) "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לאביו שבשמים". דבר זה אמור הן לקיום המצוות והן ללימוד התורה, ופירושו שכל עוד האדם מכוון לבו לאביו שבשמים, אין שום חילוק בין עושה הרבה לעושה מעט. והקשה על זה הט"ז (או"ח א, ג): אם המרבה עושה גם כן לשם שמים, איך יתכן שהמעמיט שוה לו, והרי באיכות שניהם שווים והמרבה הוסיף בכמות.

⁷ על ספר תנא דבי אליהו, להגה"צ רבי שמואל משינאווא זצ"ל תלמיד הרבי ר' בונים מפרשיסחא ועוד זי"ע.

ביניהם.

בענין זה יש להביא את המסופר שכאשר תלמידי המגיד הק' ביקשו לקרב את היסוד ושורש העבודה לחסידות, אמר להם רבם שאין צורך כי כבר הגיע אל הנקודה בדרך הארוכה. בכך גילה להם שדרך החסידות אינה התכלית, התכלית היא להתדבק בהקב"ה ולהבטל אליו בביטול הגמור, והחסידות היא רק דרך להגיע אליה, והגם שהיא הדרך הטובה ביותר כי הדרכים האחרות בחזקת סכנה הן, מכל מקום שהגיע בדרך אחרת, הגיע.

כך הוא גם לענייננו, אין ספק שהתורה היא הדרך הבטוחה ביותר ושהסכנה לעוסקים בתורה כל היום פחותה משל שאר בני אדם, אבל אם האדם כבר נמצא במצב מסוים והוא עמל שם להתבטל להקב"ה עשרים וארבע שעות ביום, הרי הוא מגיע אל תכליתו, ויותר מזה אין הקב"ה רוצה ממנו כלום.

בר בי רב דחד יומא

כעת נעבור לנדבך נוסף: הגאון רבי **יצחק אייזיק שר זצ"ל**⁸ דיבר פעם בפני בעלי בתים שעובדים לפרנסתם וקובעים עתים לתורה. בתוך הדברים אמר: לכאורה מי שקובע עתים לתורה אינו באותה מדרגה של מי שהוגה בתורה כל

של פלוני, אף אני אשקיע כל כולי בתורה, ומזה הוא בא לידי עצבות ומרה שחורה בגלל מר גורלו.

אומרים לו חז"ל: אם זהו המצב שהגעת אליו לפי כשרונותיך ולפי מצב פרנסתך ולפי מה שעבר עליך בשנות ילדותך, אין צריך להתחבט בחשבונות מה חשוב יותר ללמוד או לעבוד לפרנסה, אלא תבין שתפקידך הוא לעשות מה שהקב"ה רוצה ממך ותו לא.

תכלית הלימוד היא הביטול

והוסיף בזה הרה"ק מפרשיסחא זיע"א, והוא נפלא מאוד: הרי תכלית לימוד התורה אינה הלימוד עצמו, אלא להגיע לנקודת הביטול, ולכן אם האדם הגיע האדם על ידי עבודתו שלו לאותה נקודה של ביטול, משפט צדק הוא שיהיה שוה בערכו למי שלומד תורה כל היום, וזהו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים, כלומר ובלבד שיגיע לאותה ביטול שאין לו שום רצון כי אם לעשות רצון קונו.

והמשיל את משלו לשנים שהוצרכו להגיע ליריד, האחד הגיע מדרך רחוקה והשני ממקום קרוב, וכי חילוק יש ביניהם עכשיו?! הרי עכשיו שניהם נמצאים ביריד. אף כאן, כל ששניהם הגיעו לנקודת הביטול, אין חילוק

⁸ חתן הגה"צ רבי נתן צבי פינקל ה'סבא' מסלאבאדקא זצ"ל, לאחר עלייתו לעיה"ק חברון ת"ו מילא מקומו בראש ישיבת סלאבאדקא בליטא ולאחר מכן בארה"ק ת"ו.

רב אידי מרגיש בלכתו לשיבה מהלך של שלושה חדשים. ללא ספק היתה תשוקתו להגיע לשיבה הולכת מתעצמת מיום ליום. קביעות התורה שלו לא היתה אצלו כדי לצאת ידי חובה, אלא מוכן היה לוותר על הכל בשבילה. כשהגיע לשיבה לאחר הכנה רבה כזו, כאשר כל כולו בוער באש התשוקה להתחבר עם התורה, נספגה התורה שלמד באותו יום בעצמותיו באופן נפלא עד מאוד ונתדבק על ידה בבוראו בדביקות עצומה. ובסופו של אותו יום כשסגר את הגמרא, לא היה זה מפני שרצה לסגור את הגמרא, שהרי אם הדבר היה תלוי בו, היה נשאר ללמוד עוד כמה חדשים. אלא מפני שידע שרצון ה' הוא שיחזור לעירו כדי לשמח את אשתו בחג הסוכות, ואת התורה הרי לא למד בשביל ללמוד סתם, אלא בשביל לקיים. נשק את הגמרא ויצא להטלטל בדרכים, הכל מפני שהגיע למדרגת ביטול לה' שאין כמותה.

המבחן הוא לאחר הלימוד

החסיד ר' ניסן פילטשיק זצ"ל בצעירותו עבד לפרנסתו כרוכל. כיתת את רגליו בין הגוים והגויות, והגם שלא היה רואה מעולם מה שאין צריך לראות, לא היה זה קל בשבילו בהיותו יהודי ספוג בחסידות ויראת שמים. ובסוף יום מפרך של עבודה, נכנס היה לבית המדרש ולומד עד שלוש לפנות בוקר, וכשהוצרך לסגור את הגמרא, כמה קשה היה לו לעשותו, אבל ידע שאין לו ברירה, כי

היום, כי ההוגה בתורה כל היום רוחו חדורה מלימודו, מה שאין כן מי שרק קובע עתים לתורה. אך באמת מצאנו דבר נפלא באגדתא דמסכת תגיגה (ה, ב): רב אידי אבוי דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב (היה רגיל ללכת אחרי הפסח שלושה חדשים בדרך כדי להגיע לשיבה, לומד שם יום אחד, ועושה את דרכו חזרה לביתו במשך שלושה חדשים כדי לשמח את אשתו בחג הסוכות). והווי קרו ליה רבנן בר בי רב דחד יומא. חלש דעתיה. קרי אנפשיה (איוב יב, ד) שחוק לרעהו אהיה וגו'. אמר ליה רבי יוחנן: במטותא מינך, לא תעניש להו רבנן (אל תקפיד עליהם כדי שלא יענשו בגינך). נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ודרש: ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון (ישעיה נח, ב), וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו?! אלא לומר לך: כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה - מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה. עד כאן לשון הגמרא.

והנה לכאורה הדבר ייפלא, כי לפי זה יוכל האדם להשתתף פעם אחת בשנה ב"יום שכולו תורה" ויספיק לו לכל השנה. אתמהא!

אך התשובה שתכלית לימוד התורה היא לא רק לשמור ולעשות, אלא גם כדי להתדבק בתורה באופן שיכיר וירגיש שאת כל חיותו הוא יונק ממנה. מעתה הבה ונשער בדמיוננו איך היה האמורא

שאינו רוצה לעסוק במשא ומתן מתמתת שהוא מניעה לעבודות, אינו יודע בדרכי החסידות כלל. כמו שמצינו כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ, לא במהרה הוא חוטא, שנאמר והחוט המשולש לא במהרה ינתק.

מבואר מדברי קדשו, שהעסק במשא ומתן לא זו בלבד שאינו מפריע לעבודת ה', אלא אף מועיל, כי הוא דומה לחוט השזור משלושה חוטים שכל אחד מועיל לשנים האחרים להתקיים, וכפי שהדרך ארץ לא יהיה לה פנים וצורה בלי מקרא ומשנה, כך המקרא ומשנה לא יתקיימו בלי דרך ארץ – כמובן, כל אחד לפי מצבו ועניינו כפי שה' רוצה ממנו.

ומבאר שם: **למשא ומתן יש ביכולת להכניס כח והתחזקות ללימוד מקרא ומשנה, כי בעת שהאדם עוסק במשא ומתן ויש לו השתוקקות ללמוד (וכאותו שתיאר במכתבו איך נפשו יוצאת בשמעו את שכנו לומד בניגון), אחר-כך כשפונה לתורה, הוא לומד בהשתוקקות גדולה וחשק נמרץ.**

אמור מעתה: כשהאדם עובד לפרנסתו, אין לו להתעצב בעבור כך, אלא יהיה בשמחה גדולה עד מאוד שהוא יכול לעבוד את בוראו, ואל יעשה חשבונות לומר שאינו במדרגה העליונה ביותר, אלא יזכור שעליו לעשות רצון ה' וזה מה שהוא עושה. ואחר כך כשיתיישב ללמוד, יהיה זה לימוד אחר לגמרי, כי הוא יבוא מתוך השתוקקות נפלאה.

בעוד כמה שעות מתחיל עוד יום של עבודת ה'.

על לימוד כזה שהוא לשמור ולעשות ולהתבטל לגמרי להשי"ת, עליו אמרו חז"ל "כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה - מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה", כי המבחן הוא תמיד מה נעשה לאדם על ידי הלימוד, ואם הגיע האדם אל התכלית על ידי יום אחד של לימוד, מה חילוק יש בינו לבין מי שלומד שנה שלמה ורק אז מגיע אל התכלית.

כשאמרו חז"ל שהעולם עומד על לומד התורה, לא למרבה בכמות דווקא התכוונו, ולא למי שמשמש כמגיד שיעור דווקא נתכוונו, אלא בעיקר נתכוונו למי שלומד באיכות, דהיינו למי שלומד לשמה ומתוך הדחק, כי הוא בא על ידי כן אל התכלית הרצויה על ידי לימודו.

על כן אמרו הצדיקים שגם העובד לפרנסתו עבודתו בכך, כי אם בכל שעות עבודתו יצפה וישתוקק להגיע אל שעות לימודו הקבועות, יתבטל בכל עת לרצון השי"ת ויגיע למדרגות גדולות.

טוב ויפה לחסידים שיעסקו בדרך ארץ

והנה בספה"ק "דברי ישראל" (פרשת נח) הביא שפעם אחת שאל חסיד אחד מזקנו הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זיע"א אם לעסוק במשא ומתן ובדרך ארץ אם לא. אמר לו: בוודאי, טוב ויפה לחסידים שיעסקו בדרך ארץ, ומי שאומר

לבו להמו בלהמי

וממשיל שם את משלו: כמו שאנו רואין שילד העני יש לו כח יותר מילד העשיר אף שיש לו כל תענוגי העולם, והוא כי מה שירעב ויתאווה זה הילד העני ללחם ואין, אחר כך כשישיגנו למלא רעבונו, נתוסף לו כח ועוז, נמצא על ידי שהרעיב את עצמו, מקבל חיות מזה הלחם. כמו כן הדבר בלחמו של תורה, כשעוסק במשא ומתן ועל ידי זה מרעיב עצמו ללמוד ונעשה רעב וצמא ללחמו ומימו של תורה, אחר כך כשלומד מוצא בו טעם ערב ומתוק.

צדיקים ילכו בם

אכן בוודאי צריך להזהר שלא לפרש את דברי הצדיק באופן עקום, וחס ושלום שיאמר האדם: ארעיב את עצמי חודש שלום שלא לפתוח ספר ואחר כך איזה לימוד יהיה לי... אכן כל דבר אפשר לפרש באופן ישר ואפשר לפרש באופן עקום, צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. אך לא מפני כן נצטרך להתעלם מדבריו, והרי תורה הם וצריכים אנו ללמדם. הרי אנו רואים שחז"ל עצמם לא חששו וכתבו במפורש במסכת חגיגה "כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה", וכן כתבו במסכת ברכות "הרבה עשו כרשב"י (ללמוד כל היום) ולא עלתה בידם", וכן במסכת קידושין "כל העוסק במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא

במהרה הוא חוטא". חז"ל ידעו שזה האמת ושאסור להתעלם ממנו, אלא שצריך לפרשו נכונה ולא להתעקם ח"ו. ואמנם דברי חז"ל והצדיקים בענין זה לא בא למעט ח"ו, אלא באו להסביר לנו שהנקודה היא האיכות, והאיכות יתכן שתבוא דווקא על ידי משא ומתן, אך אין זה אומר שמי שלומד כל היום, לימודו חלש יותר. הנקודה העיקרית היא, שאיננו יודעים חשבונות שמים, ולכן אין שום סיבה למי שעובד לפרנסתו להתעצב ברוחו, כי יש מספיק מאמרי חז"ל המוכיחים שאין שום דבר שמפקיע את העובד לפרנסתו מלקיים את תכליתו. העצבות נובעת ממה שהאדם מתבונן ורואה שאינו ממלא את תפקידו. הוא סבור שרק אם יתנו לו כסף די מחייתו מדי חודש והכל יזרום אצלו על מי מנוחות, רק אז יצליח למלא את תפקידו. וזה אינו נכון, כי באמת שעה אחת בכוונה שאתה לומד, שווה יותר מכמה וכמה שעות שלא בכוונה, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. ובכן, מה יעשה? ישקיע הרבה לכוון את לבו לשמים, כי אז יקיים את תפקידו בשלמות.

וממדבר מתנה

יתירה מזו מביא שם בספה"ק "דברי ישראל" בשם זקנו, שמי שעובד לפרנסתו מרוויח גם שגאוותו נשברת, ובזה הוא מסביר מאמר חז"ל "פשוט נבילתא בשוקא ואל תצטרך לבריות". על

שמים?! אני יודע דבר אחד, שזהו המצב שלי ושאני במדרגה נחותה מפלוני, אבל אני עושה רצון בוראי...” אה! עכשיו שהגעת לענווה אמיתית, אתה באמת במדרגה יותר גדולה מפלוני, כל שפלוני לא הגיע לענווה.

ידי שהאדם עובד בשוק, הוא פושט את נבילתו, דהיינו את גאותו. “...אני שמח במצבי, כי אני יודע שאני עושה רצון בוראי. אינני אומר שפלוני שפל ממני. חס ושלום! אינני זקוק לכך. שפלוני יהיה פי אלף טוב ממני. היודע אני חשבונות

לזכות יחזקאל זאב מאיר בן מלכה צפורה
פטרון מדור עיון תפילה

מדור עיון תפילה ברכת שלא עשני גוי

לגודל עבודתם להבנת המושג שלא עשני גוי,
זה השביע גם את גופם ממש עד שהשמין
מחמת כן.

שמותה זו אי-אפשר לקלקל

בספר "אמרות טהורות"¹⁰ (פרשת ויקרא)
כתוב: **כדי שיהודי ישמח על עצם זה שהוא
יהודי ולא גוי, רק בשביל זה ולא מחמת שקיים
איזו מצוה וכדו', צריך להשקיע עבודה מרובה,
כי אינו בא ממילא. ואם ישקיע ויגיע למדריגה
זו, יוכל להתגבר על כל הצער והעגמת נפש
שהם מנת חלקו של אדם. כי אם האדם שמח רק
מפני שהוא מתמיד בלימודו, כשתהיה לו ירידה,
לא יוכל לשמוח, וכן אם הוא שמח רק מפני
שהוא מתפלל כדבעי, אבל אם יגיע למדריגה
שהוא שמח מחמת עצם היותו יהודי, יוכל
לשמוח בכל מצב שהוא, ואפילו יהיה בשפל
המדרגה, ושום דבר לא יוכל לקלקל את
שמחתו.**

**שמרה נפשי כי חסיד אני – כך
יוצאים מעצבות**

וראיתי בספר "דרך צדיקים"¹¹ (פ"ז

מלא שפע ברכת ה'

זכות היא לנו שאנו יכולים לברך כל יום
שלא עשני גוי. כל ברכה היא עבודה, כי
כשהאדם מברך הוא מתבונן במחשבתו באיזה
ענין ואחר כך מוציאו בדיבור, ועל ידי עבודה זו
נעשית הברכה כצינור בשבילי ובא אליי שפע.
שפעו של כל ברכה הוא מעין הברכה, בברכת
הנהנין בא שפע של מזון, בברכת התורה בא
שפע של אור התורה וכן הלאה⁹. ואף בברכת
שלא עשני גוי כך הוא, כשהאדם מתבונן מהו
טוב חלקו וחבלו שהוא יהודי, הוא זוכה
לשמחה עצומה שמקורה בשפע הבא על ידי
ברכה זו.

על הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א
מסופר שהיה בעל בשר, פעם שאל אותו הרה"ק
מבארדיטשוב זיע"א לדעת איך גופו עב כל-כך
והרי הוא ממעט באכילתו. ענה לו הרה"ק
מסאסוב: "מהשמחה שיש לי ברכת שלא עשני
גוי". יש אומרים שהרה"ק מסאסוב הוסיף
והתפלל: מילא יהודי, כי יש לו לשמוח שלא
עשאו גוי, אבל גוי מדוע ישמין.

הא לנו שהאור הבא לאדם בברכת שלא
עשני גוי משביע את נפש האדם, ואצל הצדיקים

⁹ ראה 'ספר המדות' להמגיד מדובנא זצ"ל שער התפילה פ"ג.

¹⁰ להאדמו"ר מרחמסטרוויקא-ארה"ב שליט"א.

¹¹ להרה"ח רבי אברהם יעלין ז"ל מווענגראב מחסידי קאלאשין - פאריסוב. הנהגות טובות והדרכות ישרות

בשמחה, ולכן התחיל לחשוב לחפש בעצמו איזה נקודה טובה שיוכל לחזק עצמו להתפלל בשמחה, ולא מצא, כי כל מצוה וכל מדה טובה שחיפש בעצמו, הסתכל וראה שלא עשה בה עדיין כלום כפי גודל החיוב לעשותה לפני יוצר כל היצורים מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולכן הלך נבוך בעשתונותיו ולא היה יכול לחזק עצמו להתפלל בשמחה, עד אשר עזרו השי"ת שבהליכתו בבית אנה ואנה, ראה דרך החלון נכרי אחד עובר בשוק והתחיל להתבונן בעצמו ולחשב גודל ההפרש אשר בינו לבין נכרי זה וגודל מעלתו עליו, עד שבא לשמחה גדולה ונתלהב מאוד מגודל שמחתו, ולכן בירך מייד בשמחה עצומה ברכת שלא עשני גוי, ולכן שוב לא בירך עתה ברכה זו¹².

ועל פי זה יתפרש גמרא הנ"ל שפיר, דר' לוי ור' יצחק היה קשה להם איך שיבח דוד בעצמו שהוא חסיד, והרי במקום אחר אמר "ואנכי תולעת ולא איש". ולכן פירשו כמו שכתבנו מהרה"ק מבארדיטשוב ז"ל, שזה היה בעת שהיה צריך לחזק עצמו לעבור את השי"ת בשמחה, אז היה מחזק עצמו בזה שנגד מלכי מזרח ומערב הרי הוא חסיד, אכל לעומת ישראל, היה חושב שהוא הגרוע מכל.

הנה כי כן, זהו פתח שכל יהודי באשר הוא יכול להכנס דרכו אל העבודה. אין אחד שמופקע ממנו, כי אפילו היהודי השפל ביותר, סוף סוף אינו גוי ואם כן הוא יכול להיות בשמחה.

אות לד) שהביא מה ששמע מהרה"ק רבי מאיר יחיאל מאסטראורצא זיע"א: שנינו בברכות (ד, א): לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני - לוי ורבי יצחק: חד אמר: כך אמר דוד לפני הקב"ה: רבוננו של עולם! לא חסיד אני? שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלוש שעות, ואני חצות לילה אקום להודות לך. ואידך: כך אמר דוד לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, לא חסיד אני? שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה. ולכאורה יש להתפלל למה נקט דווקא שני אלה שבנויים על החילוק בינו לבין הגוי, כל המלכים ישנים עד שלוש שעות ואני קם בחצות, כל המלכים יושבים אגודות אגודות כבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם, ולכאורה היה יכול להביא מילי טובא דחסידותא שבהם הוא עולה על היהודי הפשוט.

וכתב שם: אך יש להסביר הדבר על פי מעשה שהיה אצל הגה"צ ר' לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ל, שפעם אחת בא בבוקר לבית המדרש ובירך ברכות השחר בקול גדול כדרכו בקודש, ודילג על ברכת שלא עשני גוי, והיו הכל תמהים על זה, ופירש להם טעם הדבר, כי כאשר קם בבוקר ורצה להכין עצמו להתפלל, העמיק בדעתו לחשוב ולהתבונן ברוממות השי"ת ושפלות עצמו, עד כי חשב שאין גרוע בעולם ממנו, ונשבר לכו בקרבו מאוד עד שנפל לעצבות, ולא היה יכול להרים ראשו ולחזק עצמו להתפלל

בעבודת השי"ת מלוקטות ומקובלות מהרבה צדיקים מסודרים לפי עניינים. רבי אברהם הנ"ל הו"ל כמה ספרים בענייני תיקון המידות ועבודת השי"ת.

¹² ראה 'פרי צדיק' שבועות יג.

שמינית שבשמינית ביצר?

ובזה פירש הרה"ק מאסטרואוצא זיע"א מה שאמרו חז"ל (סוטה ה, א) שתלמיד חכם צריך להיות לו גאווה שמינית שבשמינית, היינו שיתבונן תמיד בפסוק ח' במזמור ח' בתהלים, ומה נאמר שם? שם נאמר "צְנָה ואלפים כולם וגם פְּהֹמוֹת שְׁדֵי", היינו שלעומת הבהמות (רוצה לומר לעומת עם הדומה לחמור, יש בו מעלה ויתרון, אבל לעומת בני אדם (רוצה לומר בני ישראל שקרויין אדם) צריך לחשוב בעצמו שהוא הגרוע מכל ולהשפיל עצמו לפני כל.

כנגד בלבולי היצר

אמנם כן, בדרך כלל היצר הרע מפתה האדם לחשוב את המחשבות הנכונות אך לא בזמנן, כי הוא יודע שאם יפתהו לחשוב מחשבות בלתי נכונות, יבין מיד שהוא רוצה להורידו שאולה ויתמרד כנגדו, לכן הוא מפתהו לחשוב את המחשבות הנכונות שלא בזמנן ושלא במקומן וכך הוא מבלבל אותו לגמרי. כך הוא בכל דבר וענין, ולמשל, כשהאדם זקוק להרהור תשובה, היצר מפתהו להמשיך הלאה, וכשהוא צריך להיות בשמחה, הוא מציף את מוחו בכל העבירות שעשה מאז ועד עתה.

לכן תיקנו חז"ל לברך השכם בבוקר "שלא עשני גוי", כי כשהאדם מתחיל את יומו והולך לדבר עם קונו, הוא צריך להיות בשמחה ואם כן אסור לו לחשב אז איך הוא נראה לעומת יהודים אחרים, אלא עליו להתבונן כמה גדול מעלתו לעומת הגוי ומזה

לבוא לידי שמחה עצומה.

הגאון רבי חנוך [העניך] דוב פאדווא זצ"ל¹³ איבד את אשתו בצעירותה והתעצב ברוחו. כשנכנס אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א, אמר לו הרה"ק: "הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב אמר – כשאני אומר את הברכה שלא עשני גוי, אני מתמלא שמחה עצומה עד שאני משתנה לגמרי מרוב שמחה". דיבורים אלו הפיחו רוח חיות בנפשו של הגאון ומהם שאב את כוחו לקום מעפר ולהרכיב תורה ברבים כידוע וכמפורסם.

יהודי אחד הגיע פעם לבעל התניא והתלונן על מצבו הרוחני שאינו כפי טוב, אמר לו בעל התניא: למה אתה מבקש להיות כמשה רבינו, הרי זו דרגא שממילא לא תגיע אליה, ורק תהיה בצעבות כל ימך. עדיף לך שתתבונן במה שאינך רשע כבלעם הרשע, כי אז תהיה בשמחה כל ימך.

אכן היצר הרע מבלבל את האדם, כי הוא יודע שאילו היה האדם מתבונן במה שאינו רשע כבלעם הרשע, היה מתמלא שמחה ומתעלה מחמת אותה שמחה, עד שהיה מגיע קרוב למדרגת משה רבינו. לכן הוא מרשה לו להיות בשמחה רק מדברים קיצוניים, כגון ממצוות נדירות וכדו', אך לא מעצם זה שהוא יהודי. ואמנם על האדם להתגבר על יצרו ולהתרגל להיות בשמחה מעצם זה שהוא יהודי בלי שום קשר למצבו, וכשיברך על זה שלא עשני גוי, יזכה לאותו אור שיעזור לו לשמוח עוד יותר.

לא עשה בן לבל גוי

ועצה טובה קא משמע לן על פי הידוע שאחד מהדברים המועילים ביותר להכיר

¹³ אב"ד התאחדות קהלות החרדים בלאנדאן הבירה. מחבר ספר שו"ת חשב האפור.

(מנחות מג, א). והשיב כי יתכן שיהיה האדם בשפל המדרגה ולא יוכל לברך שעשני ישראל, אך **שלא עשני גוי תמיד יוכל לברך, גם בהיותו בשפל המדרגה.** והוסיף הצדיק בזה הלשון: כשיהודי יוצא לרחוב עם פאותיו וזקנו, והגוי צועק אחריו זייד ומבזהו, עליו להתמלא שמחה גדולה שהוא יהודי ולא גוי. וסיפר על עצמו: הרבה פעמים כשהלכתי ברחוב וגוים צעקו אחרי "זייד גיי צו פלסטין", עניתי אחריהם "אמן, כן יהי רצון, הלוואי ואוכל לעלות לארץ ישראל ולקבוע שם את מגורי".

הוא אשר אמרנו, **כאשר היהודי רוצה להרגיש רגשי הודיה על שזכה להיולד כיהודי, עליו להתבונן במהות הגוי, כי רק מתוך כך יבין לאיזו מתנה נפלאה זכה, כי יתרון האור מתוך החושך.**

שאם יזכה יבחין

כך אמרו חז"ל (ברכות ט, ב): "לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל, ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפילו לקראת מלכי אומות העולם, שאם יזכה - יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם". היינו כאמור, כשיראה מלכי אומות העולם זה יועיל לו לעבודת ה' שלו, כי רק מתוך כך יוכל להבין מה הם מלכי ישראל. כשנזדמן לאדם לראות התנהגותו של גוי, יזכור שזו הזדמנות נפלאה לעבודת ה', כי עכשיו יוכל להבין איך נראה אדם שאין לו לא תורה ולא קרבת אלוקים, וכל מה שמעניין אותו הוא כבוד וממון ושאר התאוות הגשמיות. ברוך ה' שבחר בי ונתן לי נשמה טהורה ותורה...

בטוב, הוא להתבונן בו מתוך הרע. בן אדם מתהלך על שתי רגליו הבריאות משך כל ימי חייו ואינו זוכר אפילו שיש לו רגליים, עד שיום אחד עובר לידו אדם שבור רגליים ופתאום הוא משים לבו לרגליו הבריאות ונזכר להודות עליהם. אף כאן, כשיהודי נמצא בין גויים שפלים, יותר קל לו להכיר במעלתו על פניהם. מה שאין כן כשהוא נמצא אך ורק בקהילתו בין יהודים כשרים, שאינו מבין עד כמה הוא צריך להודות שלא עשני גוי.

הרי כמה וכמה מדינות ענק מלאים בגויים יש, שאינו מכיר אפילו את שמותיהם, כי אינם חלק מחייו. אך באמת עליו לעשותם חלק מחייו כשזה נוגע לעבודת ה', כדי שיידע ויכיר לאיזו מעלה נפלאה זכה שנולד יהודי. הנה הוא אומר בפסוקי דזמרה "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום", על איזה גוי הוא מדבר? הרי אינו מכיר בכלל גוים!

בין ישראל לעמים במלתעות הנאצים

האדמו"ר מקלויזנבורג זע"א בהיותו מתייסר במחנות הנאצים ימ"ש, ניגש אליו אחד ושאל אותו בלחישתו: איך תוכל עכשיו לברך שלא עשני גוי והרי העם היהודי מושפל עכשיו עד עפר והגוים הרימו ראש. השיב לו הצדיק מיניה וביה: **דווקא עכשיו כשאני רואה את אכזריותם של הגוים, אני יכול להבין יותר מתמיד החילוק בין ישראל לעמים ומתוך כך לברך בהתרגשות שלא עשני גוי.**

ואף הוא שאל למה מברכים "שלא עשני גוי" כנוסח הירושלמי (ברכות פ"ט ה"א) ולא "שעשני ישראל" כנוסח הבבלי

שלא עשני גוי של פרטיון

היה יהודי אחד מתלמידי מרן רבי אהרן קאטלער זצ"ל שבימי המלחמה הצטרף לפרטיזנים והסתתר ביערות במשך שנתיים וחצי. סיפר האישי: אפילו תפילין לא היו לי שם כי הנאצים ימ"ש גזלו אותם ממני, אבל ברכה אחת היתה לי שאותה לא יכל אף אחד לקחת ממני, והיא הברכה שלא עשני גוי. ובכן, כל יום קודם שבירכתני ברכה זו, הקדמתי ואמרתי: רבונו של עולם, אפילו יבוא אלי נשיא ארה"ב רוזוולט וירצה להחליף אתי, לא אסכים. רבונו של עולם, אני מעדיף לשכב כאן בתוך חפירת האדמה ואע"פ שאמות מרעב – ברוך את ה'... שלא עשני גוי.

אין המדובר בסיפור מלפני כמה אלפי שנה, אלא מלפני שמונים שנה בלבד. כשיהודי נמצא במצוקה ורואה איך נראה היהודי לעומת הגוי, זה מועיל לו להתמלא רגשי שמחה והודיה בשעה שמברך שלא עשני גוי. אין ספק שיהודי זה בברכתו קיים את העולם. כמה תענוג גרם להשי"ת בברכותיו! אף אנו איננו פטורים מלעשות נחת רוח זו להשי"ת. אנו יכולים להשקיע מחשבה ולהתבונן מה מעלותנו כיהודים לעומת שפלותו של הגוי, ואז להתמלא רגשי הודיה, לא מפני שהשגנו משהו, אלא מחמת עצם זה שאנו יהודים.

עלינו להבין עוד נקודה. כשהאדם מודה על שזכה להוליך את בנו לחופה, או על שזכה לסיים מסכתא או את כל הש"ס, בדרך כלל מתחמקות במוחו גם מחשבות של כוחי ועוצם ידי, וממילא נפגמת מעט הודאתו. מה שאין כן כשהאדם מודה על עצם זה שהוא יהודי, כי אז אין בו שום

מחשבה של כוחי ועוצם ידי, שהרי הוא יודע שהקב"ה נתן לו מתנה זו ולא עשה כלום בעבורו, ואם כן זו הודיה אמיתית ביותר שמרוממת את האדם עד להפליא.

להבין מהות חשיבותו של יהודי

ואכן כדי שיוכל האדם לעבוד עבודה זו, עליו ללמוד תחילה באופן כללי איך להתבונן במה שיש לו ולהודות עליהם, ולא ליתן לדברים לעבור ממנו כאילו לא היו. וכן הוא בענין האמור, להתבונן במתנה זו שנקראת יהודי. והאמת שקשה מאוד להבין באמת מה זה יהודי, אבל אפשר לכל הפחות ללמוד מאמרי חז"ל בענין זה. האדם יכול להיות תלמיד חכם, לומד ומפלפל וכותב חידושים, אבל עצם זה שהוא יהודי, נחשב אצלו כדבר של מה בכך ואינו מבין איזה דבר עמוק הוא, עמוק עד מאוד.

הבעש"ט הק' זי"ע הגיע פעם לאיזה כפר, והפריץ של אותו כפר שסבל מחולי ברגליו, הגיע אליו לבקש ממנו שיעשה לו רפואה. אמר לו הבעש"ט הק': אם לא תלך אחר תאוות לבך, לא תסבול משום חולי ברגלך. כעבור תקופה הגיע הבעש"ט שוב לאותו כפר ושוב הגיע אליו הפריץ לבקש שיעשה לו רפואה. שאל אותו הבעש"ט: עשיתי את מה שצויתך? עזבת את תאוותך? אמר לו הפריץ: כן, עשיתי. הביט בו הבעש"ט בעיניו הקדושות ואמר: אני רואה שאתה משקר. אמר לו הפריץ: אשאלך בכנות – האפשר להתנתק מתאוות הלב? והוסיף: איני מבין איך אתה מצליח להתנתק מהן! אמר לו הבעש"ט: אני כבר זקנתי וכבר שקטה אצלי רתיחות הדם. כשיצא הפריץ, שאל הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבנו זי"ע א

ומכוחו היו חיים. איננו זקוקים בהכרח לחמש מאות מאמרים, די לנו בכמה מהם, אך לשנן אותם ולהתעמק בהם, וזה יועיל לנו בע"ה.

נביא כמה דיבורים ומאמרים שכאשר נלמדם ונחזור עליהם שוב ושוב נוכל לחזק בנפשנו את ההרגשה הנפלאה מזה שאנחנו יהודים. הראשון הוא שנאמר לעצמנו יום יום: אמנם אני איני יכול להבין מה זה שהקב"ה בחר בנו מכל העמים, אבל הקב"ה הרי יודע, והוא אוהב אותי כפי שהוא מביע זאת בפסוקי התורה פעם אחר פעם, וזה מוכיח כמה חשוב אני.

הבט נא השמימה

הבעש"ט הק' זי"ע אמר על הפסוק (פרשת לך לך) "הבט נא השמימה וספור את הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך": הקב"ה אמר לאברהם: כפי שהכוכבים נראים קטנים מלמטה, ובאמת הם גדולים וענקים, כך בניך הגם שייראו קטנים, בעולם העליון יהיו גדולים עד מאוד¹⁴.

יאמר האדם לעצמו: אני איני מבין, שהרי מוחי מצומצם מאוד, אבל הקב"ה הרי מבין מה זה יהודי, והוא עצמו אומר שהוא אוהב אותי יותר מכל ומתפאר בי ואפילו כותב זאת בתפילין שהוא מניח. מספרים שפעם דיבר חסיד אחד סוחר יהלומים עם רבו הרה"ק הרשב"מ ליובאוויטש זיע"א וראה שהוא משבח מאוד את היהודים הפשוטים. שאל אותו החסיד? מדוע הרבי משבחם כל-כך והרי

מזקנו הבעש"ט הק' מדוע לא אמר לפריץ שהוא יהודי והיהודי יכול להתגבר על התאוות. אמר לו הבעש"ט: קשה להסביר לגוי מה זה יהודי.

כשהרבי ר' ברוך סיפר את המעשה, הפטיר: ואני אומר, שאפילו יהודי אינו משיג מה זה יהודי!

הובח להשקיע בלימוד מהות החשיבות

אכן קשה לנו להתרגש ברגשי הודיה כשאנו מברכים ברכת שלא עשני גוי, מפני שאיננו יודעים מה זה יהודי, כי מעולם לא למדנו זאת היטב. וכאמור, להבינו עד הסוף אינו באפשרותנו, כי איך יוכל המוח לתפוס דבר שהוא עמוק כל-כך, אבל אנו יכולים ואף מצווים ללמוד מה שכתב בתורה בענין מה נקרא יהודי. אנו חייבים להשקיע בלימודו, כי יש לנו תפקיד, וכפי שאבי המשפחה משקיע בלימוד הלכות שבת מפני שידוע שהוא נושא באחריות על כל הבית ושאל לא ילמד הלכות שבת לא יימלט שלא ייכשלו בביתו בחילול שבת (כמו שהביא המשנה ברורה בהקדמה לחלק ג' בשם היערות דבש), כמו כן מי שאינו לומד מהו מהותו של יהודי, איך יוכל לברך מתוך רגשי הודיה שלא עשני גוי.

ובכן, מוטלת עלינו החובה ללקט מאמרי חז"ל בענין זה ולחזור עליהם ללא הרף, וכפי הידוע שיראי ה' היו לומדים מאמר אחד והיו משננים אותו יום אחרי יום במשך כמה וכמה שנים מבלי להתעייף

¹⁴ ספר 'בית ישראל' פ' לך אות לו. הובא בספר 'בעל שם טוב' עה"ת לך אות כז.

ישראל לאמור פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם": לרמוז בזה גודל חסדי הבורא ב"ה שאינו מתרחק מעמו בני ישראל אף שהם בדייטא התחתונה, אעפ"כ הוא שוכן בפנימיות לבבם. וזהו פירושו, פקוד לשון חסרון, ואעפ"כ יפקוד אלוקים אתכם, פירוש לשון פקודון, כי הוא גנוז בפנימיות כל איש מבני ישראל.

וכבר יש כעין זה בירושלמי (שם): רבי שמעון בן לקיש אמר, בשך ודם, יש לו קרוב, אם היה עשיר, הוא מודה בו, ואם היה עני, כופר בו, אבל הקב"ה אינו כן, אלא אפילו ישראל נתונין בידיה התחתונה, הוא קורא אותם אחי וריעי.

אהבתי אתכם אמר ה'. הקב"ה ברא את האומות וברא את בני ישראל, והנה הוא מדבר לכל אחד מישראל ואומר, אותך אני אוהב במיוחד. למה? למה הוא אוהב אותי? דבר זה מעורר אותו לחשוב – מדוע הוא אוהב אותי למרות שאני חוטא, הרי למדתי בתורה שעם כל עבירה שאני עושה אני גורם צער להקב"ה וגורם לחרון אף, מדוע הוא ממשיך לאהוב אותי? למה? ומזה יגיע למסקנא שהוא חשוב כל-כך, ולכן אע"פ שהוא חוטא אין זה מצליח לפגום במהות היותו יהודי.

הבן יקיר לי אפרים עם ילד שעשועים

בספר "מאור החיים"¹⁵ כתב על הפסוק

אנשים פשוטים הם? נענה לו רבו ואמר: כל יהודי הגם שנראה לך יהודי פשוט, הוא חשוב עד מאוד מחמת עצם היותו יהודי. טען החסיד: מה נעשה שאין רואים זאת על היהודי הפשוט ובדרך כלל הוא נראה מגושם מאוד. לא ענה הרבי אלא המשיך לדבר עמו בעניינים אחרים. בתוך השיחה שאל אותו אם הביא אתו יהלומים. אמר לו החסיד שהביא רק חבילה קטנה עם יהלומים אך הם יקרים מאוד. ביקש ממנו רבו שיוציאם כי הוא רוצה לראותם. החסיד הוציאם והניחם על השולחן והראה באצבעו על אחד מהם שהוא נפלא וחשוב ביותר ודמיו יקרים מאוד. אמר לו רבו: אני איני רואה שום דבר מיוחד ביהלום זה; הוא נראה בעיני ממש כמו האחרים. אמר לו החסיד: בשביל להבין זאת צריך להיות מבין. לדיבור זה המתין הרבי, ומיד אמר לו: בשביל להבין יהודי צריך להיות מבין.

אכן כן, האדם הפשוט אינו רואה איזו חשיבות יש ליהודי, וכמו שאינו רואה אצל אחרים, כך אינו רואה אצל עצמו מה חשיבותו. אך כאמור, גם לפני שהוא עצמו יודע מה חשיבותו, עליו לזכור שהקב"ה יודע ומבין...

אף שהם בדייטא תחתונה

וזה לשון הספה"ק "תפארת שלמה" (פרשת בשלח) על הפסוק "ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני

¹⁵ מדרשותיו של האוה"ח הק' בשבתו באיטליא ונרשמו על-ידי א' מתלמידיו ר' משה פראנקו ז"ל, שהיה גבאי לגבות מעות להחזיק את בית רבו הק'. בדרך עלייתו לארה"ק שהה האוה"ח הק' באיטליא יותר משנתיים. ביום חג השבועות שנת ה'תצ"ט ירדו מלאזארטו (בידוד – quarantine) הוא וב' נשיו וב' תלמידיו ובאו לבית הכנסת, וישבו שם עד ראש חודש מנחם אב ה'תק"א. מיום בואו התחיל להרביץ תורה לתלמידיו, ואחר הלימוד היה דורש לפני אנשים נשים וטף שמלאו את הבית לשמוע דבריו, תלמידו ר' משה הג"ל רשםם לזכרון. הוציאם

יקיר לי אפרים עם ילד שעשועים, אע"פ
 שאתם מטונפים ומאוסים מהעבירות
 שעשיתם, אני אוהב אתכם כהורים
 שאוהבים את ילדיהם...

כך צריך האדם לזכור שהקב"ה אוהב
 אותו בכל מצב שיהיה, וכשיתבונן
 במשמעות הדבר, יפזז ויכרכר ויודה לה'
 ברוב שמחה על הזכות שיש לו להיות יהודי
 — שלא עשני גוי.

"הבן יקיר לי אפרים עם ילד שעשועים מדי
 דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי
 לו": דרך העולם להתרחק מאדם שנודף
 ממנו ריח רע, אבל אם הריח רע הוא
 מהתינוק קטן שטינף את עצמו, הוריו
 מנשקים ומחבקים אותו בחיבה יתירה
 (וסיבת הדבר, משום שהמציאות שהוא בנם
 מחמדם עולה על המציאות שהוא מטונף
 ולכן אין אהבתם נחלשת בעבור כך), כמו כן
 אומר הקב"ה לכלל ישראל: בני אהובי! הבן

מדור הילולא דצדיקיא הרה"ק רבי צבי הירש בהרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זיע"א

י"א תמוז תקצ"ה

ממעתיקי השמועה

ויתר על עשירות מופלגת

בצעירותו היה שרוי בעניות גדולה. בספר "חמדה גנוזה" הביא סיפור נפלא בשם הרה"ק מגארליץ זיע"א על אודות עניותו: בתקופת חייו קודם שהתפרסם, היתה עניותו קשה כל-כך, עד שכשל כח סבלו. אז הרים את עיניו לשמים ואמר: רבוננו של עולם! עד מתי אסבול מעניותי? כיון שיצא זאת מפיו, הרגיש שיש לו משהו בכיסו, הכניס את ידו ומצא אבן יקרה בגודל של ביצה.

נסע הרה"ק עם האבן ללעמבערג כדי לברר על שווייה של האבן. הוא ניגש לסוחר אחד והראה לו את האבן. שאל אותו הסוחר אם הוא חפץ למוכרה. אמר לו הרה"ק: "אינני חפץ למוכרה, אבל רצוני לדעת מה שווייה". אמר לו הסוחר: "אם ימכרו את כל אוצרותיה של מלכות אוסטריה ואת כל רכושם של בני המדינה, לא יהיה מספיק בשביל לשלם על אבן זו". חשב הרה"ק שהסוחר מגזים ופנה לסוחר אחר לברר על שווייה מבלי לגלות לו שכבר שאל לראשון, ואף הוא אמר לו שמחיר האבן יקרה עד מאוד ואי-

צדיק זה נחשב כחוליה מרכזית במסירת תורת הבעש"ט הק' לדורות הבאים. את תורתו ינק מכל הצדיקים המפורסמים: הרה"ק מלולבין, הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז, הרה"ק מקאזניץ, הרה"ק מסאסוב, הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב, הרה"ק מאפטא ועוד הרבה. ואחר כך מסר תורה זו שקיבל להרה"ק מצאנז, הרה"ק הבני יששכר, הרה"ק מאפטא וכן הלאה כל הצדיקים האחרים שמפיהם אנו חיים.

שר בית הזוהר

הרה"ק משינאווא זי"ע התבטא פעם שיום ההילולא של צדיק זה הוא בבחינת הילולא דרשב"י, והביא לזה ה'מנחת אלעזר' זיע"א רמז מהפסוק "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו" – גדלו לה' הוא ראשי תיבות "ל"ג" ו'אתי' הוא ראשי תיבות י"א תמוז. עוסק היה הרבה בזוה"ק והביא גילויים נפלאים לעולם ולכן נקרא בפי הצדיקים "שר בית הזוהר".

לך כעך.

אמרה לו בתו: כשהחנניות יהיו פתוחות אין זה חכמה, אני רוצה עכשיו כשעדיין החנניות סגורות והשמים שחורים. הבין הרה"ק שמן השמים רצו להשמיע לו זאת, נשא את עיניו לשמים ואמר: רבנו של עולם! בוודאי אנו מאמינים שתבוא הגאולה ויהיה אור גדול, אבל אז לא יהיה שום חכמה שלבניך יהיה כל טוב. אנו מבקשים ממך שיהיה כל טוב לבניך כשעדיין חשוך...
אכן הודות לנסיונותיו אשר הביאוהו למדרגה נפלאה של ענווה, זכה להשגותיו הגבוהות בתורה (וכבר אמר הוא עצמו שבשמים הכריזו עליו "בכל ביתי נאמן הוא"), שהרי ידוע שאי אפשר לזכות להשגות בתורה ולהביאם לעולם בלי ענוה אמיתית, וכפי שהעיד הקב"ה על משה רבינו שהיה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה.

בסוד שיחתם של צדיקים

נכדו הרה"ק מקלויזנבורג זיע"א סיפר שה'חזוה' מלובלין זיע"א אמר לתלמידו הרה"ק מזידיטשוב: אני חושש עליך, משום שאתה עוסק בגבוהות ונסתרות והסטרא אחרא מחפש להטפל אליך, ואולם כל עוד אני חי, אני מגין עליך, אך כשאסתלק מן העולם, מי יגן עליך... אמר לו תלמידו: אם כן רצוני להסתלק מן העולם יחד עם הרבי. אמר לו ה'חזוה': אבל מה אעשה שאתה צעיר לימים ואני כבר זקנתי. אמר לו תלמידו:

אפשר להשיגה. כך הלך מסוחר לסוחר, וכולם דיברו בסגנון זה.

הלך הרה"ק להתיישב אם נכון הדבר בשבילו ליטול את האבן לעצמו. שאל בשמים לפי רום ערכו כדת מה לעשות, ובאה לו התשובה שאין רוצים לענות לו על שאלה זו. החליט בלבו שאם מן השמים אין רוצים לענות לו, אינו רוצה להחזיק באבן זו.

אכן כן, למרות עניותו הגדולה ולמרות שכבר החזיק את האבן בידו ואף מן השמים לא אמרו לא, ויתר על הכל. פתח את חלון ביתו לפנות בוקר, זרק בעדו את האבן והיא התרסקה לאלפי חתיכות, וכל אותן חתיכות פרחו לשמים. הודיעו לו מן השמים שהאבן היתה אחת מאבני החושן, והגם שהכלל הוא שמן השמים נותנים ואין מקבלים חזרה, כאן קיבלו ממנו. אכן התגברותו על הנסיון עמדה לו כדי שלא יפגום לא בדביקותו בעולם הזה ולא בשכרו לעולם הבא.

עד שיאיר השחר

באחד הלילות התחילה בתו (שמאוחר יותר הקימה את ביתה עם הרה"ק מראזלא רבי יהודה צבי זצ"ל חותנו של הרה"ק משינאווא זיע"א) לבכות שאינה יכולה לסבול יותר את הרעב. ביקשו להרגיעה ולא הצליחו. נכנס אביה הרה"ק זיע"א ואמר לה בזה הלשון: עכשיו לילה וכל החנניות סגורות ואי אפשר להביא כעך (בייגל). בבוקר כשיאיר השמש ויפתחו החנניות, אקנה

במסכת סוכה (מה, ב) שרבי שמעון בר יוחאי דיבר על עצמו ואמר: "ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן - אני ובני מהן, אם מאה הם - אני ובני מהן, אם שנים הן - אני ובני הן". ואכן הדבר נפלא שהרה"ק מזידיטשוב שהיה ניצוץ רשב"י דיבר על מדרגותיו כפי שרשב"י דיבר על מדרגותיו וכפי שהוא משתקף הרבה מדיבורי הזוה"ק.

במקום גדולתו שם ענוותנותו

הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א סיפר שפעם נסע הרה"ק מזידיטשוב לקעשינוב וקיבלוהו בכבוד גדול, בשירה ובזמרה ובשאר מיני כבוד. שאל אותו חתנו הרה"ק מראזלא איך הוא מצליח לקבל כבוד כזה בשלות נפש מבלי שזה יפגום בעבודתו. אמר לו הרה"ק: כשהמלך בא לעיר, הוא יושב בתוך הכרכרה ההדורה ובחוץ יושב בעל העגלה המוליך את הכרכרה, היעלה בדעתו של בעל העגלה שכל הכבוד הגדול שנעשה בחוץ על ידי תושבי העיר הוא בשבילו?! אף כאן, אני רק בעל העגלה, וכל הכבוד שעושים בני העיר, אינו אלא לכבוד השי"ת ותורתו.

דביקות על ידי לימוד הנגלה

האדמו"ר ממאקאווא שליט"א סיפר בשם אביו ששמע מהרה"ק מראצפערט זיע"א ששמע מהרה"ק מראזלא ששמע מחותנו הרה"ק מזידיטשוב שאמר: ממה אפשר להשיג

יחיה נא הרבי לעולמים. אמר לו ה'חזזה': וכי אפשר לחיות לעולמים?! אמר לו תלמידו: יחיה נא הרבי מאה ועשרים שנה. אמר לו ה'חזזה' כתמה: בתחילה אמרת לעולמים ועכשיו אתה אומר מאה ועשרים שנה, הרי אתה סותר את עצמך! אמר לו תלמידו: מאה ועשרים נחשב לעולם, כי ששת אלפי שנה הן שנות העולם ובהן מאה ועשרים יובלות, ונמצא שמאה ועשרים שנה הן כנגד מאה ועשרים יובלות...

לב נשבר

לאחר הסתלקות ה'חזזה', הסתפקו התלמידים במי לבחור לאלוף לראשם. אמר להם הרה"ק מזידיטשוב: מה חסר לכם אצלי? והתחיל למנות את מעלותיו ומדרגותיו. בתוך הדברים גילה שהשל"ה הקדוש הוא אורח קבוע אצלו. כולם התפלאו היתכן שידבר איש על עצמו בהתפארות כזאת. הלכו לשאול מהרה"ק מראפשיץ. אמר להם הרה"ק מראפשיץ: מעולם לא ראיתי לב נשבר כלבו של הרה"ק מזידיטשוב, וכל מה שהוא מדבר כך, הוא רק כדי לחזק את לבו השבור, משל לעשיר גדול שאיבד את כל רכושו ומונה את מה שנשאר לו לפליטה...

בסוגיא זו יש להביא מעשה שהיה אצל הרה"ק מסטאלין זיע"א בהיותו עדיין בלוצק, שפעם התחיל לדבר על מדרגותיו גבוהה גבוהה והתפלאו השומעים. הראה אז לאחד ממשמשיו ר' ליפא מרגלית ז"ל את מאמר הגמרא

וחומר, שהוא כנגד מדת א-ל מ"ג מדות של רחמים ועל ידה אפשר להמשיך רפואה¹⁶. פתח ואמר: פרנסת האדם נלמדת מקל וחומר כדאיתא במשנה (קידושין פ"ד מ"ד): רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער, והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער?! ובכן, עכשיו אעשה קל וחומר בדומה לזה, ומה אתה שאתה רחוק כל-כך ואינך משמש את קונך, אתה בריא ושלם, אני שמשתדל לשמש את קוני, אינו דין שאהיה בריא ושלם?!

לסיום נאמר שהצדיק מסר את נפשו ביום זה כדי לכפר על בני ישראל ולעצור את המגיפה שהשתוללה אז בחוצות ישראל. ואכן מיד עם הסתלקותו לשמי רום נעצרה המגיפה.

יותר גדלות ה', מלימוד הנגלה או מלימוד הנסתר? התשובה היא שבנסתרות התורה יש גבול, כי במופלא ממך אל תדרוש, מה שאין כן בנגלות התורה שאין לה גבול ותכלית ואפשר להעמיק בהן עד אין שיעור, אם כן מובן שאפשר להגיע לדביקות יותר גדולה להקב"ה דווקא על ידי לימוד הנגלה.

קל וחומר מרופא רשע

כשפעם נודע להרה"ק מזידיטשוב שהביאו רופא אחד לעירו, התחיל להתרעם למה הביאוהו והרי הוא רשע גדול. לאחר זמן אירע שהוא עצמו יצא מקו הבריאות ושלח להזמין את הרופא. המקורבים התפלאו, שהרי הוא עצמו התבטא עליו שהוא רשע גדול והתרעם למה הביאוהו, וכאן הוא עצמו מזמינו אליו.

כשהרופא הגיע אל הרה"ק, אמר לו הרה"ק: אני צריך אותך בשביל קל

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

¹⁶ כך הוא בכתבי האריז"ל ש"ג המדות שהתורה נדרשת בהן הן כנגד י"ג המדות של רחמים, והראשונה שהיא מידת קל וחומר היא כנגד מדת א-ל שאף היא הראשונה ב"ד המדות של רחמים. וכן יש מהמגיד ממעזריטש זיע"א שמהאי טעמא למדו קל וחומר ממעשה דמרים שם אמר משה רבינו "א-ל נא רפא נא לה".

מוקדים להשיג הקונטרס 'הבינוני'.

ארצות הברית

4615 14th Ave

ביהמ"ד טאהש

בארא פארק

52 Main Street

ביהמ"ד קארלין סטאלין

מאנסי

44 Grove Spring Court

ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא

לעיקוואוד

איב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער
שוהל / מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות,

ביטע רופט: 347-675-8147